Элим деб, юртим деб, ёниб яшаш керак

Туркистон

1925 йилдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1997 йил 30 апрель Чоршанба.
№ 34 (14427)

Ўзбекистон Республикасининг ҚОНУНИ

Савдо, матлубот кооперацияси ва аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ходимлари кунини белгилаш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қарор қилади:

Июнь ойининг охирги якшанбаси Ўзбекистон Республикаси Савдо, матлубот кооперацияси ва аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ходимлари куни деб белгилансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти И. КАРИМОВ
Тошкент шаҳри,
1997 йил 25 апрель

ЮНИСЕФ: ЁШ АВЛОД САЛОМАТЛИГИ ЙЎЛИДА

Ҳар қандай мамлакат тараққиёти, унинг иқтисодий, ижтимоий соҳаларда равнақ топишида, албатта, келажак авлод — болаларга бўлган муносабат асосий ўринлардан бирини эгаллайди.

Марказий Осиё минтақаси учун совет давридан қолган энг улкан мерослардан бири қуриб бораётган Орол денгизи бўлди. Айни пайтда мамлакатимиз раҳбариятининг саъй-ҳаракатлари туфайли бутун дунё ҳамжамиятининг диққат-эътибори мазкур муаммога жалб этилмоқда. Бу борада БМТнинг болалар жамғармаси — ЮНИСЕФ амалга ошираётган ишлар ҳам алоҳида ўрин эгаллайди. 1946 йил БМТ Бош Ассамблеяси ташаббуси билан ташкил этилган бу жамғарма дастлаб Европа давлатлари ва Хитойда уруш асоратларидан жабр чекаётган болаларга тиббий ёрдам кўрсатиш ва озиқ-овқат таъминоти билан шуғулланган эди. Бора-бора ЮНИСЕФ бутун дунёда болалар ва оналар муҳофазаси билан шуғулланиб, уларга ғамхўрлик қилишни кучайтирди ва бу фаолиятини кенгайтирди. Шу тариқа, эзгу ишлар йўлида олиб бораётган самарали фаолияти учун ЮНИСЕФ 1965 йили Халқаро Нобел мукофоти билан тақдирланди. Ҳозир ЮНИСЕФ дунёнинг 140 мамлакатида фаолият кўрсатмоқда. XXI аср бўсағасида дунё болаларининг 34 фоизи, яъни 193 миллион гўдак ярим оч-ярим яланғоч кун кечираётган бир пайтда ЮНИСЕФнинг эзгулик йўлидаги фаолияти бизнингча, изоҳга муҳтож эмас.

ЮНИСЕФ Ўзбекистонда ўз ваколатхонасини 1994 йилда очган. Ўтган қисқа давр мобайнида ушбу нуфузли ташкилот ўтиш даврини бошдан кечираётган мамлакатимизда болалар ва оналар саломатлигини муҳофаза этишга оид дастурлар ишлаб чиқди ва ҳаётга тадбиқ эта бошлади. ЮНИСЕФ фаолиятининг асосий йўналишларидан бири - ялпи эмлаш дастури бўлиб, унда бир ёшгача бўлган гўдакларни қизамиқ, полиомиелит, бўғма, кўкйўтал, қоқшол касалликларига қарши эмлаш ишлари кўзда тутилган. Ушбу дастурга биноан, 1994-1995 йиллари Ўзбекистонга 3 миллион АҚШ доллари миқдорида болалар юқумли касалликларига қарши вакциналар келтирилди. Айни пайтда аҳолини ёппасига эмлаш натижасида кўплаб юқумли касалликларнинг олди олинмоқда.

Маълумки, бундан 200 йил аввал инглиз табиби Эдвард Женнер тиббиёт фанида инқилобий кашфиёт — вакцинани яратган эди. Бу кашфиёт инсониятни турли касалликлардан асраб қолиш мақсадида кўплаб вакциналар яратилиши ва шу тариқа юқумли касалликлар тарқалишининг олди олинишига сабаб бўлди.

ЮНИСЕФ маълумотларига кўра, ҳозирги пайтда бутун дунёда ялпи эмлаш натижасида йилига 9 миллион кишининг ҳаёти сақлаб қолинмоқда. Айнан шу эмлаш йўли билан чечак касаллигининг ривожланиши ва тарқалишига ҳам чек қўйилди. 1980 йили ер юзида 400 минг киши полиомиелит билан касалланган бўлса, 1990 йилга келиб бу кўрсатгич 90 минга тушди.Айни пайтда 2000 йилгача инсониятни полиомиелитдан мутлақ халос этиш режалаштирилмоқда.

Бундан ташқари, сайёрамизда кенг тарқалган қизамиқ хасталиги йилига 1,1 миллион инсон ҳаётига зомин бўлмоқда. Сил касаллигидан эса, 3 миллион киши қурбон бўлаётир. Йилига 2 миллион гўдак ўз вақтида эмланмагани учун ҳаётдан кўз юммоқда. Бу кўрсаткичлардан мазкур касалликларнинг нақадар даҳшатли тус олгани ва унга қарши тезкор чоралар кўрилиши бугуннинг энг муҳим вазифаларидан эканини яққол кўриш мумкин.

ЮНИСЕФ Жаҳон Соғлиқни Сақлаш ташкилоти тавсиясига биноан, Марказий Осиё, жумладан, Ўзбекистонда амалга оширилиши лозим бўлган ишлар дастурини ишлаб чиқди. Бу тадбир жойларда камқонликка қарши кураш, инсон танасида йод танқислиги олдини олиш, аҳолининг тиббий саводхонлигини ошириш ишларини ўз ичига олади. Шунингдек, ЮНИСЕФ «ЭКОСАН» жамғармаси ҳамкорлигида Ўзбекистон учун «АСПЕРА» дастурини ҳам ишлаб чиққан. «АСПЕРА» тўрт йилга мўлжалланган дастур бўлиб, Оролбўйи ҳудудаги оналар ва болалар саломатлигини муҳофаза этиш ва уларга ҳар томонлама ёрдам кўрсатиш тадбирларидан иборат.

ЮНИСЕФ маълумотларига кўра, 1980-1989 йилларда Оролбўйи ҳудудида болалар ўлими бошқа минтақалардагига нисбатан 20 фоиз ортган, аёлларнинг 90 фоизи камқонликдан изтироб чеккан. Шу боис, «АСПЕРА» дастури доирасида аҳолини эмлаш учун зарур тиббий жиҳоз ва вакциналар, болалар касаллиги тарқалишининг олдини олиш мақсадида тиббий асбоб-ускуна ва дори-дармонлар, сув тозалиги даражасини ўлчайдиган кўчма қурилмалар келтирилмоқда, мактабларда гигиена ва санитария бўйича машғулотлар ўтказилмоқда.

Улуғбек ДАЛИЕВ,
ЎзА шарҳловчиси.

ИШ БИЛГАНГА...

КАТТАҚЎРҒОНДА «САВОБ»ЧИЛАР БОР

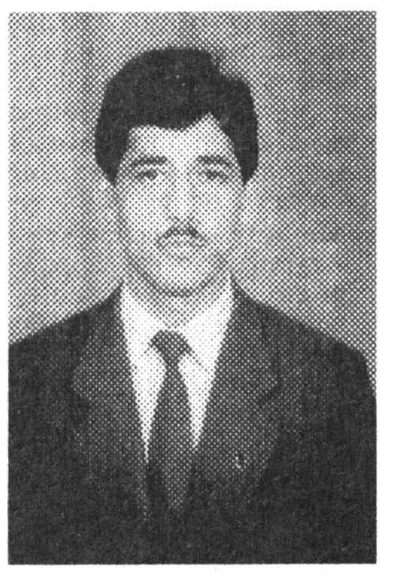

Шокир Султонов Каттақурғон шаҳар ёшларининг етакчиси— «Камолот» жамғармаси шаҳар бўлимининг раиси бўлиб ишлайди. Унинг соддадиллик билан берган саволи шундай бўлди:

— Ўзи нималар ҳақида «мазза» қилиб ёзасиз-а?

Тўғриси, мен бу саволни кутмаган эдим. Лекин жавобим бор эди.

— Кўз билан кўриб, қўл билан ушласа бўладиган нарсалар ҳақида.

У кулди. Ўша кулгининг сабабини билмагандайман. У кетгач, ён дафтардаги мулоҳаза, таклиф ва амалга оширилган, бажарилаётган юмушлар ҳақида билганларимча ёзиб қўйганларимни ўқидим. Кейин билсам, уларнинг ҳар бирини кўз билан кўриш мумкин эди.

Диққатимни Шокирнинг мана бу гаплари тортди:

— Шаҳримиздаги тиббиёт билим юртида «Савоб» гуруҳи тузганмиз. Талабалар бўлажак ҳамширалар бўлганлиги сабабли улар кўмакка муҳтож ногиронларга тиббий ёрдам кўрсатишади. «Савоб»чилар шаҳримиздаги барча ногиронлар ҳақида маълумотларга эга. Мактаб ўқувчилари ҳам талабалардан ибрат олишди. Бир неча мактабда ана шундай гуруҳлар ташкил этилди,улар қарияларга кўмак беришади, ҳолидан хабар олишади.

Мана шундай хайрли ишларни кўрганда қувона оласизми?

Болаларнинг таланти, иқтидори фақат катта ёшга чиққандагина пайдо бўлмайди. Нима учун истеъдодли болакайларни боғча ёшидагилар ичидан излаш мумкин эмас? Ва шундай қилинди ҳам. Ана шу истак боис «Митти юлдузлар» танлови ўтказилиши йўлга қўйилди. Болажонлар бундан қанчалик хурсанд. Истакнинг ёнига янгиси қўшилди. Боғча тарбияланувчилари ўртасида «Камолот» жамғармаси совринни учун танлов ўтказиш йўлга қўйилди.

Ишхона, уй, ўтирадиган хонангиз шинам ва безатилган бўлса, кайфиятингизга таъсир ўтказмай қолмайди. Албатта, яхши томонга. Агар хоналар миллий ўймакорлик усулида ёки ганч билан безатилган бўлса-чи... Шаҳардаги педагогика билим юрти талабалари шартнома асосида безак ва ганчкорлик ишларини олиб боришмоқда. Улар яқинда халқ таълими бўлимининг буюртмасига кўра у ерда безак ишларини бажаришди. Бу ишга ҳам «Камолот»дагилар бош-қош бўлишди. Энди эса безакчилар излаб овора бўлишмайди. Билим юртида улар бор-да.

Шаҳарга кираверишда Каттақўрғон дарвозаси бор. Баҳор кунларидан бирида мана шу ерда мўъжазгина боғ пайдо бўлди. икки гектар чиқар-ов. Уни «Камолот» боғи деб аташди. Шокир Султонов бош, қолганлар унга ҳамроҳ. Агар бу боғдаги дарахтлар ҳосилга кирсами... Мен шу тобда тўкин боғни кўз олдимга келтира оламан.

Ажойиб халқмиз-да. Ўзбекнинг уйи ҳашар билан қад кўтаради. Тўйи қариндошлар ўртасида ҳашар билан ўтказилса, маъракаси маҳалладагилар билан ҳашар-да... Маҳаллаларда «Камолот» жамғармасининг марказлари тузилмоқда, жамоатчилик асосида. Ана шу маҳаллаларда ёшларда ҳашарчилар гуруҳи тузиш ғояси пайдо бўлди. Ёзда маҳаллаларда иш кўпаяди. Ким уй қуради, ким тўй қилади. Яна кимдир таъмирлаш ишларини мўлжаллайди. Бу юмушларнинг уддасидан чиқадиган ёшлар бўлади-да. Ҳашар гуруҳига киришга талабгарлар анчагина. Раҳбарлик яна «Камолот»дагиларнинг зиммасида.

Каттақўрғонда ҳарбий қисм ҳам жойлашган. Бу ерда аскарлар билан мактаб ўқувчиларининг учрашуви мунтазам йўлга қўйилган. Энди улар ўртасида спорт мусобақалари ўтказиш, ҳарбийлар ҳаёти билан танишиш мақсадида бу ерда тез-тез ташриф буюриш анъанага айланиб қолган.

Жамғарма қошида иккита фирма фаолият кўрсатмоқда. Уларнинг асосий йўналиши тадбиркорликка йўналтирилган. «Камолот юлдузи» фирмаси қошида макарон тайёрланадиган цех ишга туширилди. Ҳозир барча тайёргарлик ишлари тугаган. Хомашё билан таъминлаш, савдони ташкил этиш бўйичи шартномалар ҳам тузилган.

Жамғарма қошида «Бизнес-тадбиркорлик» офиси бор. Бу ерда тадбиркорлар билан учрашувлар, маслаҳатлар бўлиб туради.

Бир йил ичида бундай ишларни амалга ошириш яхшиликдан нишона. Албатта, жамғарма ҳали бундан-да кўпроқ юмушларнинг уддасидан чиқа олади.

Гули ЧЕҲРА,
«Туркистон»нинг ўз мухбири

Ўзбекистон ва жаҳон

ЁШЛАР МАНФААТИ

Бугун юртимиз жаҳонга юз очмоқда. Дунёнинг кўпгина мамлакатлари билан ва айниқса нуфузли халқаро ташкилотлар ўртасидаги кенг ҳамкорлик тобора яхши йўлга қўйилмоқда. Бу борада ЮНЕСКО ишлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий Комиссиясининг ҳам ўзига хос улуши бор албатта. Космиссия 1994 йилнинг декабрь ойида ташкил этилган бўлиб, шу давр мобайнида ЮНЕСКОнинг фан, таълим, маданият, коммуникация ва ёшлар истиқболига бағишланган дастурларини Ўзбекистонда оммалашувига имкон яратмоқда. Унда юқорида номи зикр этилган ташкилотнинг фаолияти доирасини қамраб олган соҳалар бўйича бешта бўлим иш юритади. Ёшлар масаласи бўйича эса ЮНЕСКО «Келажак авлодлар» конвенциясини ҳар бир аъзо мамлакат вакиллари эътиборига ҳавола қилди. Ҳукуматимиз раҳбари томонидан ҳам мазкур конвенция нечоғли Ўзбекистон учун аҳамиятлилиги уқтириб ўтилган бўлиб, унда маданий ва тарихий ёдгорликларни асраб-авайланган ҳолда келажак авлодга етказиш, табиат муҳофазаси, ер юзида барқарорликни сақлаб қолиш каби умумбашарий ғоялар ўз аксини топган.

Миллий комиссия амалга ошираётган яна бир юмуш — ЮНЕСКОга аъзо давлатларнинг клублари, жамиятларини ташкил этишдан иборат. Шулардан бири тез орада Республика ёшларининг «Камолот» жамғармаси қошида ҳам таркиб топажак. Диёримизнинг бир неча шаҳарларида «Ўзбекистон: миллий тикланиш ва ёшлар» мавзуида семинар ўтказилиши кўзда тутилган. Айтиш мумкинки, Қарши ва Наманган шаҳарларида уюштирилган шундай анжуманлар ёшларда катта қизиқиш уйғотди. Сабаби, уларда ёшлар муаммоларига кўпроқ эътибор қаратилди.

ЮНЕСКОнинг Бирлашган мактаблар дастури бўйича дунёнинг аксарият илм даргоҳлари ўртасида ўзаро ҳамкорлик ўқув дастурларини алмашиш мумкин. Комиссия бир қанча мактабларни ана шу дастурга аъзо қилишга муваффақ бўлди. Айни дамларда бу ерда мактаб ўқувчилари ва умуман ёшларнинг ёзги дам олишларини ташкил этишга асосий диққат қаратилган. Ўзбекистон ёшларининг йирик халқаро анжуманларда иштирок этишини йўлга қўйиш ҳам Миллий комиссия назаридан четда қолмади. Тез орада Манилада Ёшлар форуми бўлиб ўтади. Осиё ва Тинч Океани минтақаси мамлакатлари ёшларининг ушбу йирик анжуманида Ватанимиздан ҳам вакиллар иштирок этишади.

Назокат УСМОНОВА

«ҲАВАС»

Сўнгги йилларда республикамизда теннисннинг ривожига катта эътибор берилаётганлиги сир эмас. Вилоят марказларида, йирик шаҳарларда қурилаётган ҳашаматли бинолар теннис кортларию, саройлари бир кўришда гўзаллиги билан кўзни қамаштиради. Айниқса, бу саройлар шунчаки шаҳар меъморчилигини безовчи кошонагина эмас, балки ушбу спорт тури мухлисларининг қадамжоларига айланаётгани кишини қувонтиради. Муҳими, теннисга бўлган қизиқиш ҳокимиятлар, вазирлик ва муассасалар раҳбарларида ҳам кам эмас. Ҳатто, ўзларининг «Ҳавас» совринни мавжуд. Унда барча вилоят ҳокимлари, уларнинг муовинлари, шунингдек, республика ташкилотлари раислари бош соврин учун баҳс юритишади.

Бу йилги «Ҳавас» турнирига эса 6 май куни старт берилади. Биринчи босқичда 60 киши 15 гуруҳга бўлинган ҳолда кураш олиб боришади. Гуруҳ ғолиблари эса кейинги босқичга йўлланма олишади. Мусобақа ғолиби 8 май куни аниқланади.

Акс-садо

ТЎРТИНЧИ ҲОКИМИЯТ ПОЙДЕВОРИ

Маълумки, 1997 йил инсон манфаатлари йили деб эълон қилинди. Инсон манфаатларини ҳимоя этишда ва бу борадаги муаммоларни ҳал этишда журналистлик фаолияти алоҳида аҳамият касб этади. Шундай экан, аввало журналистнинг манфаатлари алоҳида эътиборга олиниши бу йилнинг мақсадга мувофиқ ишларидан биридир.

«Журналистлик фаолиятини ҳимоя қилиш тўғрисида» ҳамда «Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида» қонун лойиҳалари жамоатчилик томонидан ўрганилиб Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси томонидан тасдиқланиши шубҳасизки, биз журналистларнинг давлатимиз тараққиёти йўлидаги изланишларимизга кенг имконятлар йўлини очиб беради.

Қонунда журналистлик фаолиятга боғлиқ ҳолда юзага келадиган муносабатлар тартибга солиниб, унинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳамда ҳуқуқий ва ижтимоий кафолатлари белгиланар экан, Қонуннинг 14-моддасида айниқса таъкидлангандек, журналистлик фаолиятини ҳимоя қилиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик қайдлари бизнинг мустаҳкам қўрғонимизни вужудга келтиради, деб ўйлайман.

Зеро, тўртинчи ҳокимиятнинг пойдевори мустақил давлат пойдеворининг асосий кучқудратини белгилайди.

М. ТОЖИМАМАТОВА
«Туркистон» мухбири

ЎЗБЕКИСТОН — КОРЕЯ: 3-1

ЯХШИ-А? ЛЕКИН, КОРЕЯДА...

Ўзбекистон миллий терма жамоасининг 9 май куни Яманда бошланажак «Франция томон дастлабки қадам»и яқинлашгани сари миллионлаб футбол ишқибозларининг юрагидаги ҳадик ортганидан ортиб бормоқда. Ҳар ҳолда, жаҳон чемпионати ҳазил гап эмас! Ахир, «Ўзбекистон» деган ном бу йил жаҳон чемпионати саралаш ўйинларида илк бор тилга олинди, қанийди Франция майдонларида ҳам бу ном илк бор жаранглаcа...

Биласизми, йўқми, шу йилнинг ёзида, 21июль 2 август оралиғидаги 2 ҳафта давомида Ироқда футбол бўйича жаҳон чемпионати бўлиб ўтади. Февралнинг бошларида Дамашқ шаҳрида ўтказилган қуръа натижаларига кўра, юртдошларимиз кореялик ҳамкасблари билан бир гуруҳдан жой олишганди. Куни кеча улар ўртасидаги дастлабки учрашув пойтахтнинг Марказий Ҳарбий Спорт Клуби ўйингоҳида бўлиб ўтди. Ўзбекистон қуролли кучлари терма жамоаси Кореялик рақибларини 3:1 ҳисобида доғда қолдиришди. Ўйин ҳақида батафсил гапиришдан олдин рақибларимизни таништирсам. Жамоа бош тренери Ли Конг Жоннинг маълумот беришича, улар ҳам ўз жамоасини худди биздаги каби ҳарбий клуби асосида ташкил қилишибди. Уларнинг тилида Сенг Му (таржимаси «кураш» дегани) деб аталувчи бу клуб Корея олий лигасининг дастлабки ўйинларида тўп сураётган экан. Жамоаси гарчи ўзбек футболчилари билан илк бор ўйнаётган бўлсада, жаноб Конг Жо футболимиз ҳақида кенг тасаввурга эга эканлигини ошкор этди. Нияти Хиросимадаги мағлубият аламини олиш эканлигини ҳам яширмади. Мухбирларнинг «Башоратингиз?», «Енгишингизга ишонасизми?» каби «қитмир-қитмир» саволларига эса делегация раҳбари полковник Ох Гонг Кук устамонлик билан жавоб қайтарди: «Мен Корея жамоаси вакили бўлганлигимдан албатта ўз жамоам ғалабасини хоҳлайман. Лекин имкониятимиз хоҳишимизга мос келармикин, шунисидан хавотирдаман».

«Милан», «Ювентус» ва Аргентина терма жамоаси каби йўл-йўл кийиниб чиққан футболчиларимиз ишончни оқлашди. Мухтор Қурбонов Аргентинанинг Марадонасига ўхшаб, Шуҳрат Раҳмонқулов «Милан»нинг Поборожскийси каби, Нўъмон Ҳасанов эса «Ювентус»нинг Бокшичи билан бир хил гол киритишди. Орада бир марта 13 рақамли (тасодифмикин?) Чо Жин Ҳо ҳам гол урганини айтмаса, ҳарбийларимиз анча гўзал ўйин намойиш этиб, кореялик ҳамкасбларига ўзларини кўрсатиб қўйишди.

Авазбек БЕРДИҚУЛОВ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонига кўра халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлашдаги улкан хизматлари ҳамда Ўзбекистон Республикасида амалга оширилаётган демократик янгиликлар жараёнига, ижтимоий йўналишдаги бозор иқтисодиётини шакллантиришга фаол кўмаги учун Конрад Аденауэр жамғармасининг минтақавий вакили Вольфганг Шрайбер «Дўстлик» ордени билан мукофотланди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг таклифига биноан Италия Республикаси Президенти Оскар Луиджи Скальфаро шу йил 2-4 май кунлари расмий ташриф билан Ўзбекистон Республикасида бўлади.

Бухоро вилоятининг Туркманистон билан чегарадош Олат туманида божхона мажмуи фойдаланишга топширилди. У республикамизда ягона давлат бож сиёсатини амалга ошириш, мамлакатимиз иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш, моддий ва маданий бойликларимизнинг ғайриқонуний равишда олиб чиқиб кетилишининг олдини олишда муҳим аҳамиятга эгадир.

Бугун Тошкентда Киночилар уйида XII-Тошкент халқаро кинофестивалига тайёргарлик кўриш ва ўтказиш юзасидан матбуот конференцияси бўлади.

БРЮССЕЛ. Бу ерда Европа Иттифоқига аъзо давлатлар ички ишлар вазирлари ва адлия вазирларининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди. Унда Европа минтақасида уюшган жиноятчиликка қарши кураш масалалари муҳокама қилинди. Мажлис иштирокчилари минтақадаги давлатлар чегараларининг очиқлиги жиноий гуруҳлар фаолияти учун қўл келаётгани, уларга қарши биргаликда кураш чора-тадбирларини ишлаб чиқиш зарурлигини таъкидладилар.

***

ВИЛЬНЮС. Литва парламенти раҳбари Витаутас Ландсбергис Туркияга келди. У Туркия Буюк Миллат мажлиси томонидан таклиф этилган бўлиб, бу ердаги ҳукумат раҳбарлари билан Литванинг НАТО ва Европа Иттифоқига аъзо бўлиши масалалари юзасидан фикр алмашади. Литва ҳукумати мазкур масалалар борасида Туркиянинг кўмагига умид боғламоқда.

Ўзбекистон Республикаси Марказий Банки 1997 йил 29 апрелдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун **1 АҚШ** долларининг сўмга нисбатан қийматини **59 сўм 66 тийин** миқдорида белгилади.

● *Муносабат* ●

Кўрганингни гапир

Янги йил арафасида ''Молодёжь Узбекистана'' газетасида ишловчи ҳамкасбимизнинг россиялик қариндоши меҳмон бўлиб келувди. Суҳбат орасида ундан Тошкент ҳақидаги таассуротларини сўрадик.

Тўғрисини айтсам, - деди у кулумсираб, - бироз қўрқув билан йўлга чиқувдим.Хаёлимда самолётдан тушишим билан биров келиб ёқамдан оладигандай, кўчада қандай юрар эканман, деб хавотирда эдим. Мана, бир ҳафта бўлди, ҳеч ким менга теккани йўқ. Худди ўз уйимда, Саратовда юргандекман. Хафа бўлманг-лар-у, газетачилар ғирт ёлғончи бўларкан. Биздаги газеталарни ўқисангиз Ўзбекистонда русларга кун йўқ экан-да, деб ўйлайсиз.

Биласиз, ҳаммамиз матбуотга ҳурмат руҳида тарбияланганмиз. Газетада фақат ҳақиқат ёзилади, деган тушунча билан яшаб келдик. Агар юртингиздаги бугунги ҳаётни ўз кўзим билан кўрмаганимда мен ҳам ўша сохта хабарларга ишониб юраверардим. Ҳайронман, одамларни бир-бирига ёмонлашдан улар қандай манфаат кўришаркин.

Россиялик оддий фуқаро ўз мамлакати нашрлари ортида ''дирижёрлар'', ''суфлёрлар'' турганлигини билмаслиги мумкин, албатта. Кўпларга демократия меваси бўлиб туюлаётган аслида олди-қочди, ёлғон-яшиқ, бўҳтону уйдирмаларга тўла матбуот органлари ҳозир манаман деган сиёсатчи ва мутахассисларни ҳам чалғитиб, довдиратиб қўймоқда.

Чунки илгари гап фақат битта бўларди. Уйдирмани ''Правда'' бошлаб берарди-да, қолганлар тўтиқушдек ўша гапни такрорлашаверарди. Эндиликда бир ёлғонга минг ёлғон қўшилиб, одамлар ақлдан озай деб қолди.

Б.Лисянский ''Московская правда'' газетасида шундай дейди: ''Совет даврида ''Известия''да ўттиз йилча ишлаган муҳбир дўстим ҳар гал Пушкин майдонидаги кўркам салобатли бино ёнидан ўтаётиб, /''Известия'' биноси назарда тутилмоқда./ секингина ''Мана, у - ёлғоннинг кошонаси'' деб қўяр эди.

Бугун бундай ''кошоналар'' Россияда жуда кўпайиб кетди.

Ҳозир ''азамат ўлка''да 15 мингга яқин газета, 124 дан зиёд телеканал ва аллақанча радио тўлқинлар ишлаб турибди. Уларнинг кўпчилиги бир-бирини инкор этадиган фактлар беради ва бири иккинчисини ёлғончиликда айблайди. Россия телевидениесидаги ҳангомаларни кўринг. Бир савлатли киши чиқиб у ёки бу воқеани сизга ''яхшилаб'' тушунтиради-да ''эътиборингиз учун раҳмат'' деб сўзини тугатиши билан, экранда пайдо бўлган кўҳликкина аёл ''Ўзи номаълум қолишни истаган масъул шахсга'' таяниб ўша воқеани умуман бошқача талқин этади. Улардан сўнг диктор''Бизда сўз эркинлиги, муаллифлар ўз фикрида қолишлари мумкин. Хулосани эса ҳурматли томошабинларнинг ўзлари чиқариб олаверадилар'' дея изоҳ бериб қўяди. Хўш, ҳурматли томошабин қандай қилиб тўғри хулоса чиқаради, энди? Ахир, айтайлик, у ўша Чеченистондаги воқеаларни ўз кўзи билан кўрмаган бўлса... нотиқларнинг қай бири қулоғига лағмон илиб кетганлигини қаёқдан билсин?

РОССИЯ МАТБУОТИ КИМЛАРНИНГ ҚЎЛИДА?

ЁЛҒОН МАТБУОТ НИМАГА КЕРАК?

Россиядаги бугунги ижтимоий-сиёсий вазиятни кузатиб бораётган бўлсангиз, бу саволга жавоб топиш унчалик мушкул эмас. Мамлакатда иқтисодий инқироз тобора чуқурлашиб бормоқда.Саноат корхоналарининг аксариятида ишлаб чиқариш ҳажми пасайиб кетди, айримлари эса бутунлай тўхтаб қолди. Давлат бюджетидаги танқисликни бартараф қилиб бўлмаяпти.

Ўғирлик, талон-тарожликка, уюшган жиноятчиликка қарши кураш кутилган натижаларни бермаяпти. Парламент ва ҳукумат вазиятни барқарор-лаштириш учун амалий чоралар кўриш ўрнига бир-бирининг устига мағзава тўкиш билан овора. Турли-туман партиялару сиёсий гуруҳлар тахт талашиш билан банд. Халқнинг эса аҳволи тобора ночорлашиб бормоқда. Президент Б.Ельциннинг мамлакатни оғир вазиятдан қутқариш учун вақтинча бирлашиш ва ҳамкорлик қилиш борасида барча сиёсий гуруҳларга қарата мурожаатлари эътиборсиз қолмоқда. Ишсизлик, нарх-навонинг бетўхтов ошиб бораётгани, иш ҳақи ва нафақалар ойлаб тўланмаётганлигидан эзилаётган халқнинг норозилиги кучаймоқда. Жойларда иқтисодий, сиёсий талаблар билан чиқишлар, митингу иш ташлашларнинг бўлиб туриши одатий ҳолга айланиб қолди.

Баъзи сиёсатчилар Россиянинг ўзидаги вазиятнинг чигаллашиб кетаётганлигида ҳам матбуотни, журналистларни айблашаётганида жон бор. Мухолифатдаги партия ва ҳаракатлар матбуотдан ўз мақсадлари йўлида усталик билан фойдаланишмоқда.''Эркин матбуот'' ўғирлигу порахўрлик, ахлоқий бузуқлигу мансабпарастлик ва бошқа гуноҳларда айбланмаган ҳукумат аъзосининг ўзи қолмади, десак муболаға бўлмас.

Энди Россия матбуоти ўзининг ички ишларини таҳлилу ташвиқ қилиб юрса майлийди. Баъзи ''азаматлар'' мамлакатнинг бугунги ночор аҳволига сабабни ҳамон бошқа жойлардан излайдилар. Улар собиқ иттифоқнинг парчаланиб кетишидан қаттиқ аламзада. Йўқса, иттифоқ парчаланганда биринчи бўлиб ўзлари ''Марказий Осиё Республикалари Россия бўйнидаги бўйинтириқ эди, уларни шунча боққанимиз етар. Энди ҳаммасидан қутулдик'', - дея аюҳаннос кўтарган эдилар. Ким-кимни боқиб келгани ҳозир аён бўлиб қолди. Табиий ва меҳнат ресурслари бўйича жаҳондаги энг бой мамлакатлардан бири бўлган Россия бугун нега иқтисодий инқироздан чиқиб кетолмаяпти?

Россиядаги кўпгина сиёсий арбоблар халқни аҳилликка чақириш, ишлаб чиқаришни изга солиш ўрнига эски империяни тиклашга уриниш билан овора. Бу мақсад йўлида улар ҳеч нарсадан тап тортишмаяпти. Ҳар хил ҳийла-найрангларни ўйлаб топишяпти.Озарбайжон-Арманистон, Грузия-Абхазия, Молдовиа можаролари тегирмонига сув қуйишаяпти. Марказий Осиё мамлакатлари халқлари орасига адоват уруғини сепиб кўришмоқда.

Ҳозир қатор оммавий ахборот воситалари собиқ иттифоқ тикланса / у ёки бу шаклда/ яна ''фаровон ҳаёт'' бошланади, деган ташвиқотни юргизиб, халқларни мустақиллик йўлидан чалғитишга уринмоқда. Ҳатто жаноб Б.Ельциннинг ўзлари ҳам бу иддаодан узоқ эмас.

''Биз, - дейди у. - МДҲ мамлакатларидаги аҳоли аввалги муомала алоқаларидан теле ва радио дастурлар, матбуот, китоб маҳсулотларидан маҳрум бўлиб қолишларига йўл қўймаслигимиз керак. Ахборотнинг чекланиши, бир қатор мамлакатларда эса Россиядан ахборотларнинг деярли узилиши жамоатчилик фикрини боши берк кўчага олиб киради''.

Қаранг, қандай ғалати фикр. Биринчидан Россиядан тарқалаётган ахборот кимга керак бўлса, ўзи топиб олаверади. Иккинчидан Россиядан ахборотнинг узилиши нега одамларни боши берк кўчага олиб киради? Ёки Россиясиз фикрлаш мумкин эмасми? Россиянинг фикрисиз одамлар йўлдан адашиб кетадими? Россия матбуотида олға сурилаётган ғоя бошқа халқлар манфаатига мутлақо зид-ку. Россия матбуоти кимларнинг қўлида эканлиги ва у кимларнинг ''қўшиғи''ни айтаётганлигини, юзаки қараганда қулоққа ёқадиган бу ''қўшиқ''лар заминида қандай мақсадлар яширинганлигини ҳозир нафақат сиёсатчилар, давлат арбоблари, балки оддий халқ ҳам тушуна бошлади. Лекин россиялик империяпарастлар ҳаракати туяқушнинг қилиғини эслатади. Туяқуш одамлардан бекиниш учун калласини қумга тиқиб қимирламай тураверади, гўё уни ҳеч ким кўрмаётгандек. ''Ҳамма нарса россиячасига бўлсин'' шиори уларнинг миясига зулукдек ёпишиб қолган. Ахир биз россияча ўқиб, яшаб кўрдик-ку! Оқибати нима бўлганлиги ҳаммамизга аён-ку! Россия оммавий ахборот воситалари Марказий Осиёга, жумладан Ўзбекистонга нега бунчалик ёпишиб олишди? Сабаб нима?

Катта оғалик кайфияти

Узоққа бормай МДҲ мамлакатлари раҳбарларининг яқинда Москвада бўлиб ўтган ёпиқ йиғилишида Россия Президенти айтган гапларни эслайлик. Унинг нутқи ''Независимая газета''да /15 апрель/ босилди.

Маърузанинг асосий ғояси фақат бир томоннинг миллий манфаатига қаратилганлиги очиқ-ойдин кўриниб турибди. Б.Ельцин бир пайтлар Россия учун хизмат қилган йирик корхоналар бугун чет эл компаниялари қўлига ўтиб кетаётганлигига томошабин бўлиб қараб туриш мумкин эмаслигини таъкидлади. Бунинг оқибатида Россия иқтисоди катта зиён кўраётганлигини айтди.

Қайси давлат билан ҳамкорлик қилишни ҳар кимнинг ўзи билади. Буни Б. Ельцин ҳам инкор этмайди. Бироқ у масала бошқачароқ ҳал бўл-ишини хоҳлайди. Унинг фикрича, ҳар бир мамлакат Ғарбда ҳам, Жанубда ҳам, Шарқда ҳам ўзига дўст танлаши ихтиёрий. Лекин бу дўстлик **Россия манфаатларига зид бўлмаслиги керак, экан...**

Қизиқ, икки мустақил мамлакат ўзаро манфаатли иқтисодий ҳамкорлик қилаётган бўлса, бунинг учинчи бир мамлакатга, аниқроғи Россияга қандай зиёни бор? Бу ерда бошқа нарсага шаъма қилинаяпти.Ўрганган кўнгил, ўртанса қўймас, деганларидек, Россия собиқ иттифоқ ҳудудидаги республикаларга ҳамон хўжайинчилик кайфияти билан қарамоқда.

''Нима бўлса аввал Россия бўлсин'', қабилида фикр юритаётган сиёсатчилар мустақил мамлакатлар миллий манфаатларини ҳисобга олишни истамайдилар ва ҳар бир мустақил мамлакатнинг ўз тараққиёт йўли, сиёсий-иқтисодий режалари борлигини ҳам тан олишмайди. Шу аснода Россия нашрлари ҳукумат учун талашаётган, собиқ иттифоқни тиклаш учун чиранаётган империяпараст кучларнинг қўлидаги қўғир-чоққа айланиб бораяпти.

Хўш, ўзини демократ ҳисоблаб, бош-қаларни эрксизликда айблаётган Россия матбуоти бугун аслида кимларнинг қўлида?

Яқинда дунёга таниқли ''Интернешнл Геральд Трибьюн'' газетасти бу саволга анча тўлиқ жавоб берди.''Рус магнатларининг оммавий ахборот воситаларига шиддатли ҳужуми'' сарлавҳали мақолада кўрсатили-шича, ҳозир Россиянинг молия гигантларидан бири ''Газпром'' 29 та газета ҳамда бир қатор телестанцияларни молиявий жиҳатдан қарам қилиб олган. Оммавий ахборот воситаларининг энг йирик магнатлари Владимир Гусинский ва Борис Березовский ҳам газета ва журналлар, телеканаллар учун пулларини аяшмаяпти. Березовскийнинг кимлигини газетхонлар яхши билишади.Ҳамённинг катталиги жиҳатидан Гусинский ҳам ундан қолишмайди.Бир вақтлар театр директори бўлиб ишлаган бу уддабурон 44 ёшли йигит кейинчалик банк ва кўчмас мулк операцияларидан катта даромад орттирди. У Москва шаҳри мэри Юрий Лужков билан узвий боғлиқ бўлган ''Мосбанк''нинг асосчиларидан бири. Мол-дунё етарли бўлгандан кейин у сиёсатга берила бошлади. Ҳозир Гусинский ўзига хос матбуот империясига эга. ''7 дней'' янгиликлар ҳафтаномаси, ''Эхо Москвы'' оммавий радиостанцияси, ''Итоги'' ҳафталик журнали, ''Сегодня'' газетаси ва ''НТВ''канали унинг қўлида. Гусинскийнинг империяси тобора йириклашиб бормоқда. Хуллас, Россия матбуоти молия магнатлари домига ғарқ бўлаётир.

Куни кеча россиялик бир гуруҳ таниқли журналистлар Президент Ельцинга мурожаат қилиб, матбуотни молия магнатлари ҳужумидан қутқаришни сўрашди. ''Известия'' газетасида маданият, санъат ва адабиёт арбобларидан бир гуруҳи ''Лукойл'' нефть компанияси ''Известия'' акцияларини сотиб олганлигига қарши баёнот беришди. Унда қўли узун тўралар шу йўл билан бу газетани ҳам тиз чўктиришга ҳаракат қилишаётгани айтилади.

Энди, биз ошкоралик ва матбуот эркинлигига эришдик, деб лоф ураётган россиялик ҳамкасабаларимизнинг аҳволига бир назар солайлик. ИТАР - ТАСС сиёсий шарҳловчиси Леон Оников "Правда" газетасининг шу йил 17 апрелда эълон қилинган мақоласида ''Россия журналистининг ҳуқуқи ўз ватанидан кўра хорижда кўпроқ'', дейди. У Москва журналистлар уюшмаси гувоҳномаси, журналистнинг халқаро ҳужжати ва ИТАР - ТАСС - Россия давлат марказий ахборот агентлиги гувоҳномалари билан расмий идоралар ва вазирликлари у ёқда турсин ҳатто Москвадаги 20 дан зиёд газеталар таҳририятларига ҳам кира олмабди. Л. Оников АҚШ, Франция ва бошқа давлатларда журналистлар фаолияти учун яратилган шарт - шароитларни санаб ўтар экан, ўз юртида ахборот олишни кафолатловчи қонун - қоидалар ишлаб чиқарилишини орзу қилади.

Қаранг -ки, бизда куни кеча Республика Олий Мажлисининг V 111 сессиясида ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги ҳамда журналист ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида қонунлар қабул қилинди. Хўш,ошкоралик бўйнига қаерда сиртмоқ солин-моқда? Биздами ёки Россиядами? Ахир Россия Давлат думаси депутатлари ошкораликни таъминловчи юқоридаги каби қонунлар қабул қилиш ўрнига тележурналистларни сессия залидан қувиб чиқариб, телевидение устидан назорат ўрнатиш кераклигини талаб қилишмоқда-ку?

Россия оммавий ахборот воситаларининг тақдири, журналистлар профессионал ҳуқуқлардан маҳрум бўлиб қолаётганлиги соғлом кучларни қаттиқ ташвишга солмоқда, албатта.

''Московская правда'' газетасида ''Реформа'' фонди президенти Мартин Шаккимнинг ''Пул партиясининг қийшиқ ойнаси" /16 апрель/ мақоласи эълон қилинди. Муаллиф Россия электрон оммавий ахборот воситалари бугун тор доира, маълум бир гуруҳ қўлида эканлиги ва айнан ана шу ''хўжайинларнинг'' шахсий фикрларини жамоатчиликка тиқиштираётганига мисоллар келтиради.''Газеталар жамоатчилик фикрини шакллантиради, -деб ёзади, у, лекин ўзлари бир неча пулдорлар қўлига қарамдирлар.Ана шу бойваччалар ўз идораларида ўтириб, журналистларни бошқаришади''.

Газетанинг шу сонидаги ''Ғазабсиз, лекин эҳтирос билан'' сарлавҳали мақолада ҳам Россия матбуоти, айниқса, ''Независимая газета'' давлатлараро муносабатларнинг чигаллашуви ва кескинлашувида катта ''хизмат'' кўрсатаётганлиги айтилади: ''Нафақат қайсидир газета,- дейилади мақолада, - наҳотки, журналистларнинг ўзлари қилаётган ишларининг оқибатларини кўришмаётган бўлишса? Бундай мақолалар можароларнинг кескинлашувига сабаб бўлаётганлиги ҳақида ўзларига ҳисоб беришмаса?.

"Москвалик мухбирларнинг айримлари касб одоби нималигини ҳам билишмайди. 1994 йил октябрь ойида ''Комсомольская правда'' газетаси мухбири Югославиядан ёзган мақоласини эслайлик. (Бу ҳақда ўша пайтда ''Халқ сўзи'' газетаси ҳам ёзган эди). Журналист аёл Югославиядан асли илдизи бир, аммо динлари бошқа бўлган халқлар уришаётганлигини яхши билса-да, серб жангарисига шундай мурожаат қилади:

- Богдан, сен қанча мусулмон қизларини зўрладинг?

Ё фалаксан, саволнинг беҳаёлигини қаранг. Тағин бу иддао аёл кишидан чиқмоқда. Ким билади, балки ўша пайтда мухбирнинг хуши жойида бўлмагандир. Унда нега таҳририят ушбу иғвогарона сўзларни таҳрир қилиб юбормаган. Ахир бу жумла билан бутун мусулмон дунёсининг дилига озор бериш мумкинлигини наҳотки муҳаррирлар тушунишмаса? Дунёни қўяверинг, Россиянинг ўзида қанча мусулмонлар яшаши уларнинг ёдидан кўтарилдимикин? Йўқ, улар мамлакат аҳолисининг қанча фоизи мусулмон динига сиғинишини яхши билишади. Билишади-ю, назарга илишмайди, холос. Чунки, бундай мақолалар ортида ғайри мақсадлар яширинган.

Масалан, ''Независимая газета''нинг шу йил 4 апрель сонидаги тарих фанлари доктори В.Ступишиннинг ''Интересы России в Закавказье'' сарлавҳали мақоласига назар ташлайлик. Мақолада Россия Кавказ ортида ўз мавқеини сақлаб қолиш учун Арманистонни яқиндан қўллаб-қувватлаши, тоғли Қорабоғни Озарбайжонларга қайтариб бериб бўлмаслиги ҳақида сўз боради. Тарихшуноснинг фикрича Озарбайжон давлати ўтмишда бўлмаган, уни мусаватлар ва коммунистлар сунъий равишда ташкил этишган экан. Хуллас, жаноб Ступишин Кавказорти турклар таъсирига берилиб кетмаслиги учун жаҳон жамоатчилигининг фикрига қарши ўлароқ Арманистонни қурол-яроғ билан таъминлайвериш керак, деб ҳисоблайди.

Изоҳнинг ҳожати бўлмаса керак. Озар-арман тўқнашуви бир неча йиллардан бери давом этиб келмоқда. Бу урушда икки томондан ҳам кўплаб одамларнинг ёстиғи қуриди, минглаб кишилар бошпанасиз қолдилар. Можарони тинч йўл билан ҳал қилинишига кўмаклашиш ўрнига муаллиф зўр бериб Россия манфаатини ҳимоя қилади. Ҳалок бўлганлар, ишсизу, бошпанасизлар, қочоқлар тақдири бу муҳтарам зотни заррача қизиқтирмайди. Яқинда ушбу икки давлат ўртасида яна қуролли тўқнашув такрорланди, яна қурбонлар бўлди. Беихтиёр можаронинг жонланишига ана шундай мақолалар сабаб бўлмадими-кан, деган ҳаёлга борасан, киши.

Қани энди айтингчи, Ступишиннинг (албатта, у Россиядаги ҳукмрон доиралар кўрсатмасини бажаради) сиёсати ўтган асрда Марказий Осиёни милтиғу тўплар кучи билан босиб олган Чор генераллари Скобелев, Черняев, Кауфманларнинг қонли сиёсатидан фарқи борми? Замонлар, тузумлар ўзгариши билан Россиядаги шовинистик, империячилик қарашлар ўзгардими? Йўқ, албатта.

Энди фақат услубу баҳона бошқа:''Ўзбекистонда ошкоралик йўқ'', ''Ўзбекистонда русзабон аҳоли ҳуқуқлари камситилмоқда'', ''Туркистон-умумий уйимиз'' ҳаракати орқали Россияга қарши кайфият кучайтирилмоқда'' ва ҳоказо. Москвадаги баъзи журналистлар тирноқ ичидан кир қидиришда устаси фаранг бўлиб кетишган эмасми, Тошкент кўчаларидан бирида маст одам қулаб қолса бас, ана ''русзабонли фуқарони уриб кетишди'', дея иғво тарқатишади, эру хотин ажрашиб бири кўчиб кетса, ''Вой-дод, русзабонли кишилар Ўзбекистондан қувғин қилинмоқда'', деган ваҳима кўтаришади. Шу ўринда ҳаёлга бир фикр келади. Собиқ Иттифоқ замонида ҳам бир республикадан бошқасига кўчишлар бор эди-ку. Масалан, Чорвоқ ГЭСи қурилишига келган юзлаб русзабон аҳоли кейинчалик пул топиш мақсадида Тожикистонга Нурек ГЭСи, айримлари Саяно-Шушенск ГЭСи қурилишига жўнаб кетган. Қозоғистон чўлларини ўзлаштириш учун келганларнинг қанчаси қолиб, қанчаси кетди. Лекин ўша даврда ҳеч ким буни муаммо қилиб кўтармаганди, чунки бу кўчишлар империя доирасида эди. Буниси ҳам майли, ҳозир Россиянинг ўзидан кўчишлар бўлмаяптими? Ҳар йили минглаб одамлар хорижга кўчиб кетаяпти-ку. Нима, Россиянинг ўзида ҳам русларга кун йўқми?

Олдин ўзингга боқ...

Халқда минг эшитгандан кўра бир кўрган афзал деган мақол бор. Биздаги ўзгаришларни ўз кўзлари билан кўришлари, аниқ тасаввур ҳосил қилишлари учун ўтган йил бошида Россиянинг қатор етакчи нашрлари журналистларидан бир гуруҳи Ўзбекистонга таклиф этилди. Жамоа ташкилотларида учрашувлар, давра суҳбатлари уюштирилди. Юртбошимиз билан бўлган учрашувдан сўнг ''Правда'' газетаси мухбири В.Мусиенко шундай деган эди:''Ҳар бир саволга фактлар, рақамлар ва мисоллар билан тўла ва аниқ жавоб олинди. Учрашув жуда қизиқарли ўтди''. ''Постфактум'' мухбири А.Черногаев эса ''Президент билан суҳбат Россия матбуотига Ўзбекистон ҳақида анча холис ва соғлом ахборот етказиш имкониятини беради. Бу менинг журналистик ҳаётимда энг қизиқарли ва ҳаяжонли суҳбат бўлди. Мен ўзбек халқини ана шундай раҳбар билан табриклайман'', деб таъкидлади. Адолат юзасидан айтиш керакки, ушбу учрашувдан сўнг Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсати, иқтисодиёти тўғрисида холис фикрлар айтилган мақолалар ёритилди. Бироқ москвалик журналистлар орасида ютуқларни ''кўрмаган''лари ёки кўролмаганлари ҳам оз эмас экан. Ўзбекистонга таклиф этилганидан сал ўтмай уларнинг кўпчилиги яна ўз ўзанига тушиб олдилар. Тўғрироғи ўз хўжаларининг топшириқларини адо эта бошладилар.

Масалан, Вижутович ''Известия'' газетасидаги ''Большой гап'' мақоласида Ўзбекистонда ечилмаган муаммолар тобора ошиб бораяпти, ҳар қадамда камчилик тиқилиб ётибди, республика иқтисодиёти жойидан жилмаяпти, дейди. Яна у уялмай-нетмай шундай ёзади:''Дунё Ўзбекистон Республикасини Россия матбуоти дарчаси орқали кузатади, кузатиб туриб ўйлайди: у ерда аҳвол қандай экан? Инвестицияни олиб киришга шошилиш керакми ёки ҳали вақтлироқми? Бу ёққа таклиф этилганимиздан асосий мақсад ҳам шу, биз ўз ҳисоботларимиз билан Ғарбга хабар беришимиз керак. Ўзбекистонда ҳамма нарса О,Кей! деб''.

Гапни қаранг, гўёки Ўзбекистонни фақат Россия матбуоти орқали дунёга кўрсатиш мумкин. Биз уларнинг ёрдамига муҳтож эмасмиз.Мақсадимиз мутлақо бошқа эди. Биз ўша корчалон мухбирлар келиб, ўз кўзлари билан кўрган ўзгаришларни тўғри ва ҳалол ёзишармикан, деб ўйлагандик. Афсуски...

Тўғри, русларда ''Пулини ким тўласа мусиқани ўша буюради'' деган мақол ҳам бор. Лекин матбуот эркинлиги, демократиячи? Ёки буларни ҳам бемалол пулга сотиб юборавериш мумкинми? Унда, россиялик журналистлар бошқаларни демократия, сўз эркинлиги йўқлигида айблашдан, бўҳтонлар ёғдиришдан сал ўзларини тийсалар бўлмайдими? Ёки улар ''Олдин ўзингга боқ, сўнгра ноғора қоқ'' деган мақолни эшитишмаганмикан? Эҳтимол эшитмаганлар. Ҳар ҳолда бу мақол шарқда кўпроқ ишлатилади.

Унда уларга улуғ ёзувчи Л.Толстойнинг қуйидаги сўзларини эслатмоқчимиз:''Сўз-буюк нарса, шунинг учун ҳам буюкки, сўз билан одамларни бирлаштириш,сўз билан уларни бир биридан юз кўрмас қилиб юбориш мумкин, сўз билан меҳр қозониш, сўз билан нафрат ва адоватга йўлиқиш мумкин. Одамларни бир-биридан ажратадиган сўзни айтишдан сақлан''.

Қаранг, рус адабиёти оқсоқоли бу сўзларни худди бугунги Россия матбуотини кузатиб туриб айтаётганга ўхшайди. Ҳамма гап шундаки, набиралар боболари гапига ҳам қулоқ солмаяптилар.

Отасининг гапига кирмаган кимсадан нимани ҳам кутиш мумкин.

Сафар Остонов,
Абдукарим Раҳимбердиев

«КУЧЛИЛАР ТАЛАБА БЎЛАДИ»

дейди Давлат тест маркази бошлиғи Муҳсин Муҳиддинов

Тест — луғатимизга яқиндагина кириб келган сўз эди. Аммо бугун ҳар қадамда эшитадиган сўзимизга айланди. Айниқса, мактабларда ўқиш тугаб, абитуриентлик мавсуми бошланганда. У кунлар эса яқин. Битирувчиларнинг ҳам, ота-оналарнинг ҳам бугунги ташвиши ўша — «тест». «Ундан ўта оламанми? «Ўта оладими?»

— Ҳа, билимига, қобилиятига ишонса ўта олади, — дейди Давлат тест маркази бошлиғи, техника фанлари доктори М. Муҳиддинов. Буни чет эл ва бизнинг беш йиллик тажриба ҳам асослайди. Яна ўтган йили қилинган янгилик ҳам абитуриентларни баҳолашда адолат томон эгилди. Энди уларга бериладиган топшириқларни домлалар эмас компьютер тузади. Гуруҳларни бўлиш ҳам машиналар зиммасига юклатилади. Бу ўзаро таниш-билишчиликка йўл қўймайди.

— Умуман одамларимиз тестнинг «адолати»га ишонишаяптими?

— Рақамларга эътибор берсак хулоса келиб чиқади. 1996 йилда тест синовлари 57 олий ўқув юртларида ўтказилди. 105097 абитуриент тест синовларида қатнашиб, шундан 89028 таси кундузги, 16069 таси сиртқи-кечки бўлимлар тест синовларидан ўтдилар. 224 та ўрта махсус ўқув юртларига кириш учун эса 93611 абитуриент иштирок этди.

Бу ҳисоб-китоб 1995 йилга қараганда олий ўқув юртларга кирувчиларнинг 15 минг, ўрта махсус ўқув юртларига кирувчиларнинг 33 мингга кўпайганини кўрсатади.

— Бўлажак абитуриентлар учун тест маркази қандай имкониятлар яратиб беряпти?

— Марказимиз босмахонасида «1996 йил тест якунлари» (тахлилий материал), «Ахборотнома» журналларини чоп этиб, сотувга чиқардик. Республика мактаб, лицей, ўқув юртларига тарқатдик. Тайёрлов курсларимиз иш олиб боряпти.

— Барибир «аризачи»лар топилгандир.

— 500 дан ортиқ юқори ташкилотларга, матбуот органларига 133 киши ёрдам сўраб мурожаат қилган. Аксарият хатларнинг мазмуни тест синовлари бўйича тўплаган балларга ишонмаслик натижасида келиб чиққан бўлиб, жавоблар варақасини кўриш сўралган эди. Аризачилар билан яккама-якка гаплашилди. Тест жавоб варақаларини кўриб қилган хатоларини ўзлари тушуниб олишди.

Яна мурожаат қилган ота-оналар олий ўқув юртига балли етмаганларни техникумлардаги бўш ўринларга қабул қилишни сўрашган.

— Бу йилги тест синовлари ўтган йилгидан фарқланадими?

— Беш йиллик тажрибадан олти йиллик тажриба яхшироқ. Марказимиз синов натижаларини ўрганишни йўлга қўйди. Бу билан мамлакатимизнинг истаган мактабидаги аҳволни ўрганишимиз мумкин. Бу йил ўқишга кирувчилар учун «Маънавият ва маърифат» соҳасидаги тест саволлари тўпламини нашр этдик. Унда тарих, ҳуқуқ, тил, адабиёт, санъат, спорт, география каби соҳалардан умумий саволлар тузилган. Бу кимгадир мураккаб туюлсада, тест синаш билан бирга билмаганингизни ўргатади.

— Муҳсин ака, ўқишга киришга даъвогарларга маслаҳатингиз:

— Аввало улар ўзларига, ўз билимларига ишонишсин. Тест саволлари улар ўқиган дарсликлар, китоблар асосида тайёрланган.

— Тилакларингиз.

— Яхши ният билан ҳужжат топширган ҳар бир абитуриентга талабалик насиб этсин.

ЛАЙЛО,
«Туркистон» мухбири.

Ёшлар ҳуқуқи

НАФАҚАНИ ҚАЕРДАН ОЛАМИЗ?

Менинг 4 фарзандим бор. Икки ўғил, икки қиз. Каттаси 5-синфда ўқийди. Турмуш ўртоғим ўқитувчи. Мени болали оналарга тўланадиган нафақаларни олиш учун қандай ҳужжатлар кераклиги қизиқтиради. Ҳужжатларни тайёрлагач кимга мурожаат қилиш керак.

А. САЛИМОВА,
Самарқанд вилояти
Оқдарё тумани

Бу тўғрида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1996 йил 10 декабрдаги «Болали оналарни давлат томонидан қўллаб-қувватлашни янада кучайтириш тўғрисида»ги Фармони бўйича 16 ёшгача фарзандлари бўлган оилаларга нафақалар тайинлаш ва тўлаш тартиби белгиланган.

Нафақа бир болали оилаларга энг кам иш ҳақининг 50 фоизи миқдорида, 2 бола учун 100 фоиз миқдорида, 3 бола учун 140 фоиз миқдорида, тўрт ва ундан кўп болалар учун 175 фоиз миқдорида тўлаш тартиби белгиланган.

Нафақалардан солиқ олинмайди. Нафақа тайинлаш тўғрисида болалар ота ёки онаси оиланинг яшаш жойидаги фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш, яъни маҳалла қўмитаси раиси номига ариза берилади. Унда оила аъзоларининг даромади миқдори кўрсатилади.

Ариза берган томондан қуйидаги ҳужатлар топширилади:

1. Оила аъзоларининг таркиби тўғрисида яшаш жойидан маълумотнома.

2. Болаларнинг туғилганлик ҳақидаги гувоҳномаларининг нусхалари.

3. Ариза берган фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи талабига кўра оила аъзоларининг даромадлари ҳақида маълумотнома.

Нафақа шаҳарча, овул ёки маҳаллалар фуқаролар йиғини қарор қабул қилгач, навбатдаги ойдан оила яшаб турган жойдаги Халқ банки томонидан берилади.

Умиджон ИРГАШЕВ
тайёрлади

СИЗ КУТГАН УЧРАШУВ

Гулчеҳра САЪДУЛЛАЕВА:

АЁЛ БАХТИ ОИЛАДА

Республика Ёш томошабинлар театри. Гулчеҳра опанинг энг бахтиёр кунларига гувоҳ даргоҳ. Салом аликдан сўнг Гулчеҳра опани суҳбатга чорлайман.

— Гулчеҳра опа, бахтни ҳар ким ҳар хил тушунади. Сизнингча бахт нима ўзи?

— Кенжа қизим Муқаддасхонга ҳомиладор эдим. У пайтлар вилоятларга гастролларга борардик. Ижро этган образларим турфа хил. Баъзиларида аччиқ-аччиқ кўз ёш тўксам, баъзиларида кулфату-ситамларга бардош беришим керак эди. Доим ҳар бир ижро этган ролимга жиддий киришар эдим. Бундай ҳолатлар ўшанда хомилага қаттиқ таъсир кўрсатган экан.

Ўша куни ҳаёт билан видолашдим. Руҳим ўзимда эмасдек, узун йўлак охири кўринмайди. Бутун борлиқ оппоқ, йўлнинг чети гулзор, югураман, охири кўринмайди. Бир жойга етганда қоқилиб йиқилдим. Кўзимни очсам, тепамда оқ кийимда нуроний кишилар шам ушлаб туришибди. Улар аста мени қўлига олиб, юқорига кўтара бошладилар. Бу қанча давом этди билмайман, лекин ўзимга келиб кўзимни очганимда операция давом этарди. Аксига олиб туғруқхонада чироқ ўчган, шам ушлаб туришибди. Ўшанда ҳаётимга сўнмас хотира из солиб қизим Муқаддасхон туғилди.

Шундагина ҳис қилдим инсон учун соғлиқ, оила, аёллик бахтидан бошқа бахт бекор экан. Турмуш ўртоғингнинг самимий муносабати, фарзандларингнинг шодон кулгуси, оиланг тинчлигининг ўзи буюк бахт.

— Аёллардаги қандай камчиликларни кечира олмайсиз?

—Д. Жардон «Ўзига ўзи енгил ҳаёт ахтарган киши чиндан ҳам аянчлидир», — деган эди. Енгил ҳаётга кўниккан аёлни ва ундаги бевафоликни кечира олмайман. У ҳақида гапиришни ўзи мен учун азоб. Зеро, эрдан ажраган аёл умри бесамарадир. Ҳурмат, ғурур, туғишганлар меҳри барчаси эр билан бирга кетади — дейилади араб ҳикматларида.

— Томошабинлар сизни «Ўтган кунлар» асаридаги Зайнаб образи орқали яхши билишади.

— Зайнаб ҳақиқий ўзбек аёлининг тимсоли. У севган севилган эмас. Унда ҳам қалб бор, юрак бор. У ҳам севикли ёр бўлишга ҳақли. 18-19 ёшида муҳаббат боғига эндигина қадам қўйган ёш, навниҳол, лекин унинг боғини пайхон этишади. Муҳаббати рад этилади. Ўзингиз ўйланг ҳар қандай аёл ҳам бундай бахтсизликка чидай олмайди. «Ўтган кунлар» асарида Кумушбибининг ошкора рашки, Зайнабга билдирилаётган қочирим гаплари, Отабекни қизғонишларига ҳам дуч келасиз. Холис айтинг. шундай ҳолатда сиз қандай йўл тутар эдингиз? Зайнабнинг ўзига қолса бу йўлни танламасди. Опаси Хушрўйибининг қалбига қасос ўтини солди. Муҳаббати учун курашишга ундади. Ахир, у ҳам севарди-ку.

— Демак, сиз муҳаббатга ишонасиз?

— Албатта, муҳаббат бор жойда меҳр бўлади, вафо бўлади. Муҳаббат бор экан ҳаёт гўзал, яшаш завқли. Қалб ришталаримиз ҳеч қачон завол топмайди. Шу бахт бор экан масрур яшаймиз. Муҳаббат бор жойда қабоҳат разолат яширинади. Муҳаббат сизнинг қалбингизга меҳмон бўлдими, демак сиз бахтиёрсиз.

— Гулчеҳра опа, севимли партнёрингиз ким?

— Биз Лутфулла ака билан оилада, театрда, саҳнада, дўстлар даврасида, сайру-саёҳатда доимо биргамиз. Менинг ижро этган ролларимни биринчи режиссёри, томошабини, ёрдамчиси ва танқидчиси Лутфулла ака бўладилар. Энг севимли, меҳрибон, талабчан партнёрим ҳам албатта Лутфулла ака. Бир суҳбатида севимли санъаткоримиз Сорахоним Эшонтўраева — «Биздан сўнг саҳнада ҳам бирга бахтли санъаткорлар Лутфулла ва Гулчеҳра бўлди», — деган эдилар. Бизларни раҳматли Аброр аканинг руҳи қўллаб тургандай назаримда.

— Театрдан кечган пайтларингиз ҳам бўлганми?

— Ҳа, ўшанда қизим Муқаддасхон туғилганда, кўп нарсани тушуниб етдим. Тўрт йилча саҳнага қайтмадис. Ҳамма қийинчиликларга чидадим. Лекин Лутфулла ака, — Гулчеҳра, мен халқнинг қаҳридан қўрқаман. Сиз саҳнага қайтишингиз керак. Одамлар бунга мени йўл бермаяпти — дейди. Актёр учун ҳаёт бу — саҳна, — деганларидан кейин яна жонажон театрга қайтдим. Мен театрсиз яшай олмас эканман.

— Инсондаги қандай фазилатларни қадрлайсиз?

— Самимийликни, меҳрни, кечира билиш ва садоқатлиликни.

— Ҳаётда ўз ақидангиз?

— «Ҳатто қабр ёқасида ҳам умид яшайди» М. Гёте,

— Нимадан кўпроқ нафратланасиз?

— Дўстнинг хиёнатидан, риёкорлигидан, яқин кишингни кулиб туриб кўксингга ниш санчганидан қалби азобланаверади.

«Узукжамол», «Ўтган кунлар», «Баҳор қайтмайди», «Табибнинг болалиги», «От кишнаган оқшомлар», «Зўрдан зўр чиқса», «Тойчоқ» бу номларни истаганча давом эттириш мумкин. Уларда Гулчеҳра Саъдуллаева турли хил образлар яратиб, томошабин қалбига ўзига хос йўл топа олган ажойиб санъаткор.

Театрни тарк этар эканман, Гулчеҳра опадек жонсарак, меҳнаткаш, оқила, фидоий АЁЛ бўлишни орзу қилдим. Унинг орзусидаги АЁЛ бўлишни истадим. Гулчеҳра Саъдуллаева сиз билган, биз билган АЁЛ, муқаддас АЁЛ эканлигига амин бўлдим.

Феруза
Туркистон мухбири.

АРАЗ

Мен уни кўрдим. Дугоналарим таърифлаган ўша қиз билан. Оёқларим қалтираб кетди. Юрагимга совуқ бир нарса теккандек ва уни ўзиники қилиб олгандек бўлди. Бир ҳафталик араз учун бу жазо оғирлик қилмасмикин? Нега аразладим-а, арзимаган гап эдику. Энди араз ўрнини нафрат эгаллай бошлади. Кўнглимни ўзиники қилиб олган хаёлларим юрагимни юлиб-юлиб ўтди. Бу ёруғ дунёга қарашга уялдим. Ҳамма кулиб: «Мана, сенга аразингнинг оқибати», деяётгандек бўлаверди. Бутун олам гумбурлаб кетди — дилимдаги оппоқ умидларим осмондаги оппоқ булутлар ила бир лаҳзада чақмоқ чақиб, дунёни ларзага солди. Дунёдаги барча гуноҳларни ювмоқ учун келаётгандек шаррос қуйган ёмғир кўзларимни очиб юборди. Менга бўйинсинмай қуйган нигоҳларим яна улар томон қаради. Энди уларнинг юрагини мендан ёмғир ва менинг нигоҳларимни улардан соябон яшириб турарди.

Ўша оқшом бечора оқ қогозлар қалам озоридан юрагимга қўшилиб юм-юм йиғлади.

Эртасига дугонамнинг эсдалик дафтарига:

Аразладим энг яқин дўстдан,
Қалбимдаги илинжим ўлди.
Аразладим муҳаббатдан ҳам,
Оқибати айрилиғ бўлди.

деган сатрларни ёзиб қўйдим.

Икки кун ўтиб, дугонам менга бир мактуб берди. Унда шундай сатрлар бор эди: «Азизам, бу айрилиқ эмас... Одам ҳам шунчалар аразчи бўладими? Бу охирги чора эди, холос. Энди сендан кечиб яшай олмайман. Мен ўзимдан кечиб яшаётганим-чун».

Мактубнинг орқа томонида: «Аразимда меҳрингизни излари бисёр» деб ёздим-да, дугонамга узатдим.

НИГОРА

ХИЁНАТ

Ҳаёт, тақдир, пешона. Инсон бу учала тушунча қобиғида яшайди. Тақдир кимларгадир кулиб боқади, яна кимларгадир аксинча. Балки ҳаёт шуниси билан қизиқарлидир.

Талабалик... ёшликнинг энг гўзал онлари. Инсон умрининг поғоналаридан биридир. Талаба бўла туриб оила қурган йигит-қизлар талайгина. Уларга албатта қийин. Ҳам оила, ҳам ўқиш. Аммо, келинлик либосини кийган келинчакка қайси қизнинг ҳаваси келмайди, дейсиз?

Аммо баъзида шундай гапларни эшитиб қоласизки...

Факультет ёнида қизлар баҳслашаяпти. Суҳбатга қўшилдим. Қизлар ўн қадамча нарида турган йигит билан қиз ҳақида гапиришаётган эканлар. Ғийбат дерсиз? Қайсидир маънода ғийбатдир. Аммо унда маълум ҳақиқат ётади.

— Тақдир экан, бир-бирини ҳали ҳам севишади, — деди бир қиз.

— Ғунажин кўзини сузмаса, буқа ипини узмайди. Минг қилса ҳам у эрига хиёнат қилаяпти. Эри бечора хотиним ўқиб юрган бўлса керак, деб ўйлаб юргандир. Бу йигитга нима? У ҳеч нарсасини йўқотмаяпти-ку, ахир?

— Барисига ота-она айбдор. Қизининг севгани бўла туриб бошқасига узатишди.

Мен ҳам қизлар айтаётган севишганларни танидим. Улар бир неча йиллар бири-бирини севишган, қизни бошқага узатишган эди. Кўплар бундай вазиятга кўникиб кетишса, Наргиза ўзини тия олмади. Қишлоқда қолган эрини унутиб, институтдаги йигити билан учрашишни давом эттираверди.

Ўз эрини, не-не умидлар билан бир ёстиққа бош қўйган умр йўлдошини бахтини қаро қилган бу жувон, унинг кўзларига қандай қараркин. Наҳотки, ҳеч нарса бўлмагандай яшаб юраверган бўлса? Бундайларни ер қандай кўтараркин! Тўғри, севиш керак, аммо бировнинг бахти эвазига эмасда, ахир!

Ҳулкар АБДУЛЛАЕВА

ХИЛВАТ ХИЁБОНИ

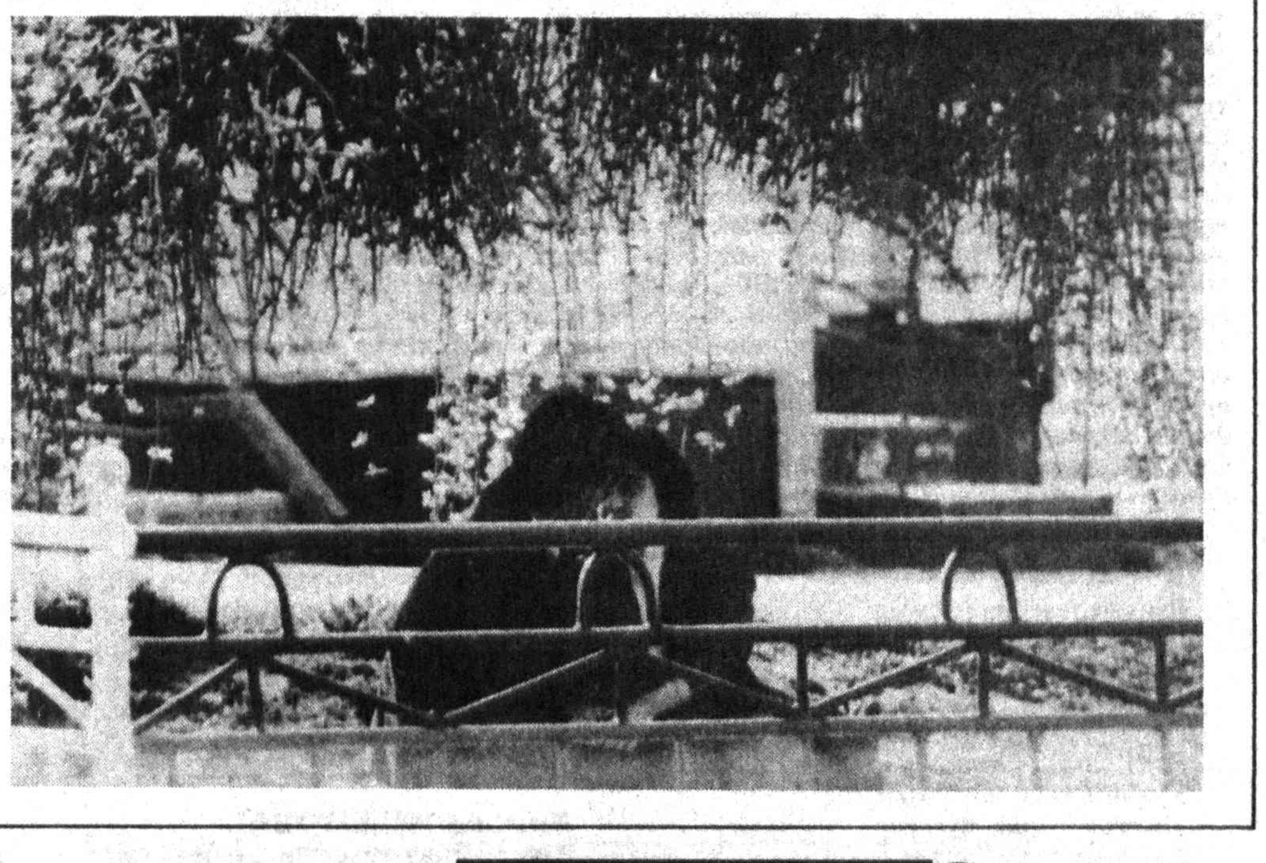

КЎЗГУ

БИЛМАЙИН БОСДИМ ТИКОННИ

Гуноҳим ғайрдин эмас, қўзимдин, ихтиёримдин
Мени бу кўйларга солган кўзимдир, ихтиёримдур.
МАШРАБ

Нигоранинг тўйи бўлиш арафасида энаси унга шундай насиҳат қилди: — «Поклик йўли энг тўғри йўлдир, болам. Ҳеч ким ноҳалол йўлдан бориб имонидан айрилмасин. Буни асло унутма. Турмушингнинг биринчи кунларидан оқ рўзғорни ҳалолик билан тебрат. Мана, биз бобонг билан бир умр ҳалол яшаб, кам бўлмадик. Сенга ибрат бўларли бир воқеани айтай. Жон қулоғинг билан эшит, сўнг ўзинг хулоса чиқарарсан.

Бобонг йигитлигида отдан йиқилиб, оёғи тез-тез оғриб турарди. Бир куни далада ёмғирда қолиб, шу оёғини шамоллатиб қўйди. Касалхонада узоқ ётди. Болаларни қўни — қўшнига ташлаб, ҳар куни бобонгдан хабар олгани бораман.

Бир куни ҳолдан тойиб, шошиб келаётсам, бобонгнинг болалик дўсти Эрмон мелисани кўриб қолдим. Қўлида каттакон сумка, ёнида аёли. Икковиям посонг кийинишган. Меҳмонга кетишаётган экан. Улар билан нари-бери гаплашиб, уйга қайтаяпману, хаёл ўлгур ҳеч тинч қўймайди: «Шу мелиса бир вақтлар менга кўп оғиз солувди. Балки ўшанда шунга текканимда ҳозиргидай овораю — сарсон кезмай, анави аёлдек ясаниб — тусаниб юрармидим...» Сўнг ёқамга туфлаб, шайтонга ҳай бердим. Уйга келсам, кичигим иситмада ёниб ётибди. Йўлда ноўрин хаёлларга борганим учун ўзимни кўп койидим. Кўрдингми, ноҳалоллик ҳеч вақт яхшилик келтирмайди, кишига. Ҳатто хаёлингда ҳам ноҳалол йўлдан юрма, бу худогаям хуш келмайди...»

Нигора ўшанда бу насиҳатни шунчаки эшитган бўлди. «Хўп, шундай қиламан» — деди-да, энасининг юзларидан ўпиб, ҳозиргина чевардан олиб келган кўйлагини кўз-кўз қилгани дугонасиникига югуриб кетди. Агар ўшанда қиз бу ўгитларни жону — дил билан эшитиб, юрагидан ҳис этганида балки бугунгидай йиғлаб ўтирмаган бўлармиди... Мана энди, унинг гулдай келинчаклик даври ниҳоя топди. Анави шкафдаги қўша-қўша қимматбаҳо кийимлар кимга керак энди. Нигора уларни кийиб, кимга эркаланади, кимга?! Козимжон акаси бўлса, қамоқда... Шуни ўйласа у ҳали-ҳали ўзини кечиролмайди. Ахир ширингина яшаб юришувди. Улар учун ҳамма-ҳамма нарса етарди, рўғорлари ҳам тўкис эди. Шу кўргуликларга нима сабаб бўлди, ўзи?!

Нигора олисроқ қишлоққа келин бўлиб тушди. Аввалги иш жойи энди унга узоқлик қиларди. «Ишингизни яқинроққа кўчира қолинг, болам, — дейди қайнонаси. — Олдимиз қиш. Йўл узоқ. Қийналасиз...» Иш ҳам топила қолди. Яқингиналаридаги бир корхонага ҳисобчи бўлиб жойлашди. Бу ерда Нигорадан бошқа ёш аёллар ҳам анчагина эди. Вой-вуй, уларнинг кийинишини! Дастлабки кунларданоқ Нигоранинг кўзи тиниб кетди. Уларнинг кийимлари олдида ўзининг келинлик сепи ҳеч нарсага арзимайдигандек туюла бошлади. Қаранг, кечагисини бугун, бугунгисини эртага эгниларига олишмайди. Ҳар куни янги либос, шунга мос туфли, тақинчоқ... Кейин билса, ҳаммаларининг эрлари «ёғли» жойларда ишлашаркан. Козим акаси бўлса заводда оддий муҳандис. Топгани рўзғордан ортмайди. Нигораники эса ўзининг атир-упасига «зўрға» етади. Унинг ишхонадаги аёллардан қаери кам, охир. У энди ҳар куни Козим акасига: «Бошқа жойдан иштопсангиз-чи?!» деб ялина бошлади. «Мен шунча йиллик ишхонамни қандай, қилиб ташлаб кетаман, — дерди Козим акаси. — Касбимни яхши кўраман. Жамоамиздагиларни ҳам кўзим қиймайди». Нигора қарасаки, бу кишига бирор гапни уқтириш қийин. У бошқача йўл тутди. Кунига уйга нимадир янги нарса кўтариб келар, «Шуни олиб берасиз!» дерди. Аввалига бу нарсалар қарз эвазига олинди, сўнг қарз сўрайдиган киши ҳам қолмади. Козим акасининг тоза боши қотди. Кейин «бор-э» деб ўзини савдога уриб кетди. Ахир суюкли хотини хурсанд бўлса бас-да, бошқа нима керак унга. Кейинчалик пайт топиб яна заводга қайтар... Лекин... Кўп ўтмай, дўконда катта камомад бўлди. Савдода ишлайвериб «кўзи пишиб кетган» мудир билан унинг муовини камомадни тажрибасиз йигит — Козимжоннинг елкасига ағдаришди. У «Кишилар ҳақига хиёнат қилгани учун» деган айблов билан қамоқ жазосига ҳукм қилинди!

Энди Нигора йиғлагани — йиғлаган. Лекин, сўнгги пушаймондан наф йўқ. Кеча у Козим акаси аввал қарз қилиб, сўнг савдода ишлаб сотиб олиб берган қимматбаҳо буюмлари, тилла тақинчоқларни бўғчага тугиб, онасиникига борди. «Буларни сотиб, Козим акамни кутқариб оламан» деди. «Сен қиз жинни бўлибсан, — деди онаси. — Уч йил қамоқ ўтади-кетади. Бундай кийимлару — тиллоларни қайта ололмайсан сен. Козимжонни энди савдога йўлатишмайди...» Нигора онасини бирдан ёмон кўриб кетди. Бахтнинг буюмда эмаслигини тушунтириб, бундан сўнг тўғри яшашга ундаш ўрнига она ҳам бундоқ деб ўтирсая. Аслида Нигоранинг кийимпараст бўлишига шу онаси сабабчи. Кичиклигидаёқ ҳар хил ялтир-юлтурлардан либос тикиб, унинг эгнига илаверарди. Энаси «Ҳой, қизим, неварамга нега ҳаво ўтказмайдиган насраларни кийидирасан, Бунга оддий чит куйлакчалар кийидирсангчи, шу фойдали» деса, онаси «Э, шу биттагина қизимни ясантиролмасам, нима қилиб яшаб юрибман» дерди. «Ахир, ўзинг оддийгина кийимларда катта бўлувдингку, энди кимга ўхшаб кетаяпсан» дерди энаси шунда ёзғириб. Онаси бўш келмасди: «Ҳозир замон бошқачада, ойи, хафа бўлманг...» Кейин у Нигорани етаклаб, яна магазинма — магазин югурарди.

Кейинчалик онаси «рўзғорга ишлатаман» деб дадасидан кўп-кўп пул сўраб олардида, яширинча Нигорага тутқазарди. «Ма, ўзингга нарсалар ол. Ясаниб юр. Фақат «пул бердилар» деб энанга айтма» дерди. Онаизорнинг ўзи ҳам Нигора учун яширинча сеп йиғишга киришди. Қизи бўй етгач, онаси туппа-тузук иши — ўқитувчиликдан бўшаб, ўзи тенги аёллар билан кийим — кечак олиб келиш учун хорижга тез-тез борадиган бўлди. У ёқдан арзонга олиб келиб, қимматга сотишарди. Бир гал онаси «Бугун савдом яхши бўлди, учидан сенга мана буни олиб келдим» деб сумкасидан сувқогозга ўралган қўйлакни чиқарди: — Ма, кийиб кўр... Вуй, чиройлилигини! Нигора уни кийиб ойна ёнига борди. Худди қўғирчоқ бўлди — қолди. Нариги хонада иш тикиб ўтирган энасининг ёнига чопди, «Бир қарангчи, энажон!» деди. Аммо, энаси хурсанд бўлмади, ўшанда. Қайтанга «Тоза ҳашаматли, бачкана экан, бундан ўзимизнинг пахталик қўйлаклар афзал» деди. Нигора маъюсланди. Онаси буни сезиб: «Қўй, парво қилма, энанг ўтган замоннинг аёлида» деб қўйди.

Эҳ, энди билса унинг энаси жуда донишманд аёл экан! Бўлмасаку, Нигора кичиклигида бинойидек чевар эди, энасидан жияк, дўппи тикишни ўрганганди. Кўп китоб ўқирди. Шеърлар ёзарди. Тонгда туриб ҳовлиларни супираётганида боғдаги қушлар сайроғидан завқланиб, чиройли хаёллар сурарди. Кейинчалик, бойликка бўлган ҳаваси унинг «чиройли» хаёлларини бошқа йўлга буриб юборди. Энди у фақат зеб-зийнат ҳақида ўйларди. Бора — бора маънавияти қашшоқлашди. Ҳаётнинг мазмуни яхши кийиниб, яхши яшашда, деб англайдиган бўлди. Энаси ҳам хафсаласи пир бўлдими, Нигора билан кўпам гаплашавермайдиган бўлиб қолди. Қизиқ. Нега қиз ўшанда энаси кўрсатган йўлдан бормади. Нега энаси айтиб берадиган қадим достонлар — «Кунтуғмиш», «Гўрўғли», «Зулфизар»ларни берилиб эшитиш ўрнига онаси билан бозорга чопаверди. Унинг бу кунги аҳволига ким сабабчи?! Ўзи эмасми!

Мана бу эртакни ҳам Нигорага энаси бир вақтлар айтиб берган: қадимда бир йигит ўғирлик устида қўлга тушиб, ўлимга ҳукм қилинибди. «Сўнгги истагингни айт» дейишибди унга. «Онамни кўрмоқчиман» дебди йигит. Онасини чақиришибди. «Онажоним, ўлимим олдидан тилингдан бир ўпай, кел» дебди ўғил. Она тилини тутибди. Шунда ўғил онаси тилидан қаттиқ тишлабди. «Нега бундай қилдинг?» дейишибди одамлар даҳшатга тушиб. Шунда йигит «Болалигимда кўчадан пул тўла ҳамён топиб, уйга келтирдим. Онам «Яхши қилибсан» деб мени мақтади. Агар ўшанда «Бор, олган жойингга қайтиб бор, эгаси қидириб келса берарсан» деганида балки мен қайта ўғирликка қўл урмаган ва бу ерда ўлимимни кутиб ўтирмаган бўлардим» деган экан.

Ёлғизликдан сиқилиб, ҳозир шу эртакни эсларкан, Нигора энасини кўргиси келди. Тўғри, энаси ундан хафа. Лекин... Ҳалолиликда умр кечирган, ўнгида тугул тушида ҳам ноҳалол йўлдан ҳазар қилган энасининг дарё қалби бор. У Нигорани албатта кечиради. Унга тўғри йўлни кўрсатади. «Билмайин босдим тиконни, тортадурман жабрини...» дейишган қадимгилар. Мана, у қилган хатосининг жабрини хўп тортди. Энди қолган умрини Козимжон акаси билан тинч ва ҳалолгина ўтказмоқни истайди. Шу истагини ҳозир бориб энажонисига айтади. Уни қувонтиради. Нигора енгил тортиб, йўлга отланди.

Гулчеҳра ЖАМИЛОВА.

ШОШИЛИБМАН...

Мен севиб қолдим. Севган одам телба бўлади, деса ишонмасдим. Йўқ, рост экан, у хаёлимни бутунлай ром этди. Туну кун , борсам ҳам, турсам ҳам у ҳақда ўйлайдиган бўлиб қолдим. Уни соатлаб кутишлари, муҳаббат ҳақида тўлиб-тошиб гапиришлари менга жуда ёқарди. Биз учраша бошладик. У мен кутган йигит эди. Шундай учрашувларнинг бирида қаҳвахонага таклиф қилди. Унинг маданиятли йигит эканидан фахрландим.

Қўшни даврадаги дўстлари билан кўришгани борди. Унит стол устида қолган ён дафтарчасини аста варақлай бошладим. Дафтарча орасидан кулиб турган чиройли қиз суратини кўриб қолдим. Устимдан совуқ сув қуйиб юборгандай бўлди. Ўзимни босдим, танишидир дея, кўнглимга таскин бердим.

Ўша куни яхши хайрлашдик. Туннов кун ишдан автобусда қайтаётиб, йўл четида уни ўша қиз билан кўриб қолдим. Шубҳаларимга ишона бошладим. Лекин бу ҳақда ўзига ҳеч нарса деёлмадим. Балки севган қизидир, балки мени алдаб юргандир, балки...

Шундай аросат кунларимда анчадан буён эшик қоқаётган совчиларга розилик бериб юбордим. У эшитиб, телба бўлиб қолаёзди, унинг ҳолатларини сохта деб ўйладим. У аввал синглисини турмушга узатиш кераклигини, кейин ўзи уйланишини айтиб, бироз кутишимни илтимос қилди. Йўқ, мен ҳаммасига чек қўдим.

Тўй ҳам бўлиб ўтди. Тақдирнинг бешафқатлигини қарангки, мен унга қўшни ҳовлига келин бўлиб тушгандим.

Бир куни эрта тонгда кўча супураётандим, яна у сеҳр тўла нигоҳ билан «ҳорманг» дея сўз қотиб ўтди. Не кўз билан кўрайки, ўша суратдаги жилмайиб турган қиз унга ҳамроҳ эди. Кейин билсам бу қиз унинг ўз синглиси экан.

Мен ҳаётда қаттиқ адашдим, тўғрироғи шошилгандим. Бу эса мени бир умр қалб қийноғига солади.

РАЪНО

СОҒИНЧ

Соғинч ҳақида ўйлаганимда мудом кўз олдимда Дилбар опа гавдаланади. Кўзларимда қотиб турган соғинч изтироблари бир неча йил илгари унинг учун армонга айланган Илҳом ака Ҳасанов (ёзувчи, ҳақида сўзлаётгандек. Ноилож, бу бир кам дунёда инсон бошига тушган ғамга кўникиб яшашга ҳамма маҳкум экан. Мана, ҳозир ҳам қўлимда Дилбар опанинг суюкли ёри, фарзандларининг отаси Илҳом акани қўмсаб ёзган соғинч сатрлари:

«Мардим! Нега ташлаб кетдинг
озорларга,
Бошим урдим ҳижрон отлиғ
бозорларга,
Мен сиғмайман, сен сиғган ул
мозорларга...

* * *

Қабрлардан қўрқардим аввал,
Энди бегонаси йўқдек уларнинг
Ҳаммасида сизни кўраман...

Айни шундай лаҳзаларда қандайдир совуқ бир нарса келади-ю,. азои-баданим музлаб қолади. Доимо Дилбар опа билан учрашиб қолсам бехосдан бу сатрларимни такрорлайман:

«... Сен кўз ёшлилар додига етиб,
Бахтли тасодифга айлансанг нетар».

Кишилар бор узоқдаги ота-онасини соғинади, кишилар бор икки кун кўрмаган суюклисини соғинади. Оллоҳга шукурлар бўлсинки, бу соғинчлар ўзининг ширин меваларини инъом этади қай бир куни. Аммо, мен сизга ҳикоя қилиб бераётганим — Дилбар опа Ҳайитова қалбидаги соғинч-чи?

Кечалар тушларида отасини кўриб, соғинч ёшларини тўкиб, Дилбар опанинг юрагини эзиб катта бўлаётган фарзандлар соғинчи-чи?

Соғинчга айланган умр,
Умрга айланган соғинч.
Мудом соғинч ҳақида ўйлай бошласам,
висолнинг боласи тарк этиб кетган соғинч бешикларини тебратаётган Дилбар опа ёдимга тушаверади.

Гули ЧЕҲРА

• Кўнгил мулки •

БИР ҲОВУЧ ШУЪЛА

Ойдин ҲОЖИЕВА,
Ўзбекистон халқ шоираси.

Сунбуланинг сувлари совиб, мезон далаларга тиниқ хаёллар сочган палла. Мустақиллик байрамига бағишлаб Навоий вилояти ҳокимияти адабиёт ва санъат кунлари ўтказмоқчи бўлиб, шоиру бахшиларни чорлаб турган кунлар. Вилоят ҳокими ўринбосари Азаматжон Ҳайдаровнинг таклифидан қувониб, она шаҳримга - янтоқлар исига чулғанган чўли Маликдан ўтиб Қизилтепага етиб бордим.

Шоирман деганлар шу ерда экан. Рости, жуда қувондим: бир вилоятда шунча шоиру адиблар борлиги - элнинг бахти. Адабиётимизнинг файзи. Ўртачўл ва Малик чўлларида, Работи Маликда Саидмурод Паноҳ ўғлининг овози ҳали гумбурлаб тургандай! Бўстон кўчаларида Тошпўлат Ҳамиднинг жозибали шеърларининг сеҳри кезиб юргандай! Душан Файзий ғазалларининг шукуҳи бордай! Яна ҳам яқинроқ йилларга келсак, Азиз Саид, Ҳалима Аҳмад, Саъдулла Аҳмад, Сурайё Зоҳир, Баҳодир Эгам каби шоирларнинг зариф ва чўл ҳавосидай тоза шеърияти, Ашурали Жўраев, Нозик Кўзиева, асарлари бугунги адабиётимизнинг мулки бўлиб бормоқда.

Кун тиккага келган пайтда қадимги силсилайи шарифда номлари зикр этилган ҳазрат Ҳожа Ҳасан Андоқий қишлоғига кириб бордик. Тумонат одам. Игна ташласа, ерга тушмайди. Қизиқчилар давраии қизитиб, юракларни тобига келтирган, одамлар хушонхушвақт қаҳқаҳа ҳукмида эдилар. Даврада кулгу завқи кезарди. Биз бундай ҳаяжонли дамлардан сўнг донғил даврага кириб, шеър ўқиш учун бир оз чўчиб турдик. Ҳаво иссиқ эди. Чорраҳадан тинимсиз автолар ўтар, даврага бот-бот томошабинлар қўшилиб, майдондаги одамлар тўлқини кенгроқ бўлиб борарди. Улкан машина устига қурилган чордоққа шоирлар кўтарилишди. Азаматжон шоирларга навбат бера бошлади. Ажабо, давра сеҳрланиб қолгандай, автолар ҳам бир пас тин олиб, шофёрлар-да жон қулоғи билан мушоирани тинглардилар. Давра кенгая борарди. Мустақиллик байрами олдидан одамларнинг шавқи баланд, ўз бахшиларини мириқиб тинглар, давра орасидан ҳам ҳаваскор шоира қизлар шеър ўқиганни чордоққа кўтарилардилар. Ёшлар, аёллар пастдан туриб, "Эфалон" шеърингизни эшитайлик, деб илтимос қилишарди. Шеърни соғинган халққа, юрагига шеър завқи сиққан элга, ижодкорларини қадрлаган халққа жону дилинг билан сўз айтгинг, уни олқишларга кўмиб тушлагинг келар экан.

Қизилтепа. Ғалаба боғидаги мушоирада ҳам шундай файзли, фароғатли бир руҳ ҳукм сурди. Туман ҳокими Турсунпўлатжон ҳам тўлқинланиб кетиб "Бир ўлкаки, тупроғида тошлар гуллайди" деб Ойбекдан шеър ўқиди. Умид Сатторов, Раҳимжон Мақсудов, Ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлими котиби Раҳимжон Қодиров, "Камолот" жамғармаси вилоят бўлими масъул ходимаси Матлубахон ҳам тўлиб-тошиб сўзладилар. Мен ихлос билан мухлисларимга назар ташлайман: ана муаллима Муҳаббатхон Жўраева, тарих ўқитувчим Шукур ака Шарипов, Теша ака Орзиев, синфдошларим Нуриддин, Олимбой...

Зарметаннинг ажойиб фольклор ансамбли, ҳаваскор шоирлар... Истиқлол байрамига бағишланган адабиёт ва санъат шодиёналари мухлисларни бошқа оламга: фахру ғурур салтанатига, Ватанга муҳаббатнинг лиммо-лим чашмалари бошига етаклагандай. Гўзал қўшиқ тинглаганда, асл шеърни тинглаганда Инсон қўлтиғи остида қирқ газли қанотлари борлигини ҳис этади. Мунаввар туйғулардан юраги олам қадар кенгайиб кетади.

Мен ўша учрашувлар, мушоиралар таассуротидан ҳамон завқ оламан. Навоий заминида умидли, истеъдодли ёшлар камолга етиб, адабиётимиз гулшанига кириб келаётганидан ўзимдан йўқ шод бўламан. Шу севинчимнинг, ишончимнинг рамзи сифатида юртдошларимнинг ижодларидан бир дастасини азиз мухлисларга ҳавола этишни ният қилдим.

Бу шеърлардан сиз ҳам баҳраманд бўлсангиз, кўнглингизга ёш юракларнинг офтобидан бир ҳовуч шуъла тушса, дейман.

* * *

Райҳон исидан маст ел
Бош урар эшигингга.
Охири синиб чил-чил
Қўшилар қўшиғингга.
Сочларинг тарам-тарам
Елда елкан кўтарар.
Қалбим қалбингта қарам,
Нигоҳдан ишқ кўкарар.
Ҳайдама интиқ елни,
Элчига ўлим йўқдир.
Кўзларинг забун дилни
Тирилтиргувчи ўқдир.
Ҳаёт-боқий, ишқ-маъсум,
Ҳолимга боқма ҳайрон.
Сендан тилар табассум
Боғимда нозли райҳон...

* * *

Тақдир ёрлақаган дил фироқлари
Қалдирғоч тилидан томган валфажр.
Ўткинчи умрнинг ларзон боғлари
Йиллардан устивор яшил қалъадир.

Унинг теграсида фасллар руҳи
Базму жамшид қурар ҳар лаҳза, ҳар он,
Кўзга қанот берар йиллар шукуҳи,
Ҳар босган измимиз иноят, эҳсон...

Аждодлар исмидан ўсган ҳар дарахт
Сояси келажак саждагоҳидир.
Тафаккур ўтидан омон қолган бахт
Юракнинг юкинган тийрмагоҳидир.

Умрин берган экан, бергай ризқин ҳам:
Кимдир ўздан кечиб, ўзига етар.
Бу ёруғ дунёда саноқли одам
Тангри деб келару, тангри деб кетар.

Ҳикмат ҳар кимни ҳам ўзга қаратмас,
Ҳар ким ҳам Хайёмдан тушмагай жудо.
Азал таскин шудир-асло яратмас
Синмасни кулолу, ўлмасни худо...

Одил ҲОТАМОВ,
"Навоий овози" газетаси муҳаррирининг ўринбосари.

МУҲАББАТ

Сойга тушган ой экан,
Бармоғимни ботирсам,
Туби тўла лой экан...
Бахт - эртак экан, ахир,
ялмоғизи бор экан.
Аждаҳоси қирқ газлик,
Қора ботир ёр экан.
Сойга тушган ой экан.
* * *
Ўтди йиллар битта-битталаб,
Биз йилларга ўхшаймиз, дўстим,
Улар қўйди бизни яккалаб.
Битта қўшиқ куйлаган узоқ
кўнгилларга ўхшаймиз дўстим.
Йўлимизга қўярлар тузоқ,
Ўнқир-чўнқир ўзи бу сўқмоқ...
Қоқиламан... Қўлингни узат!..
Бир бора мен томонга ҳам боқ.
Менинг қайғум етим,
аламим етим...
Кўнглин чўзиб, қўлин чўзмаган
угайларга ўхшаймиз, дўстим.
Бошқа йўлга ўтиб кетдинг сен...
Шунча юриб мен қайга етдим?!
Бир хил бозор,
бир хил мозор,
битта манзил.

Азал-азалдан ҳам аён-ку,
дедим.
Дам олдин, дам кейин бораётган
Оёқларга ўхшаймиз дўстим...
Ўтди йиллар битта-битталаб.
Биз йилларга ўхшаймиз, дўстим.
Ўтамиз йилларни елкалаб...
Дунё - қишдир, йиллар-чи, пўстин.

Ҳилола ИСМАТОВА
Навоий педагогика институти.
V-курс талабаси.

ИШОНМАГИН МОЛИНГГА
/Аҳмад Яссавий назмига мухаммас/

Тугаб ўлчовли ризқинг, саноқли кун битаро,
Бўлсанг ҳатто ҳукмдор Қаҳҳор қарзинг сўраро,
Фоний оламни инсон охири тарк этаро,
Бешак билинг: бу дунё барча элдин ўтаро,
Инонмагин молингга, бир кун қўлдан кетаро.
Топиб фурсат ҳар куни ўз-ўзинг-ла таҳрир қил,
Ўтмиш улуғлар пандин қайта-қайта тадбир қил,
Раббоний оятларин чин дилингдан таъбир қил,
Ота-она, қариндош қаён кетди, фикр қил,
Тўрт оёқли чўбин от бир кун сенга етаро.
Ҳаёт-денгиз, ўтарга, албатта, керак кема,
Единг, кийдинг, сарфладинг, қарздор бўлиб кетма,
Қилмишларинг битилган, аъмолингни унутма,
Дунё учун ғам ема, ҳақдин ўзгани дема,
Киши молини ема, сирот узра тутаро.
Яхши-ёмонла ҳамроҳ бўлдингми ёки сирдош,
Ҳар неки қилмишингга гувоҳ эрур кўзу қош,
Бор неки бадлигингни Мункар Накир этар фош,
Аҳли аёл, қариндош - ҳеч ким бўлолмас йўлдош,
Мардона бўл, ғариб бош, умринг елдек ўтаро.
Келдингми, кетаринг ҳам тайин эрур, яхши бил,
Ҳар неки кечмишингга иқрор бўлиб, шукр қил,
Мансурий сен учун ҳам яқин эрур сўнг-манзил,
Қул Ҳожа Аҳмад тоат қил, умринг билмам неча йил,
Аслинг билсанг оби-гил, яна гилга кетаро,

Бобоқул МАНСУРОВ,
"Қизил тонг" газетасининг мухбири.

ҲУВИЛЛАГАН БОҒЛАР МЕНИКИ...

Ҳувиллаган боғлар Мен билан,
Сиз билан гул кўтарган тонглар.
Ғам кўтарган тоғлар Мен билан,
Сиз билан БАХТ тўла оҳанглар.

Аччиқ-аччиқ кўз ёшлар Менинг
Қувонч деган дунёлар Сизга.
Фақат ўлмай қолган хаёлнинг
Кўчалари боғлайди бизни.

Маруса ҲОСИЛОВА
Навоий вилоят ҳокимлиги мутахассиси.

ОТАМГА

Вояга етибди ўртанча ўғил,
Уйли қилиб юртга тўй бериш керак.
Нарх-наво осмонга сапчир кун сайин,
Ҳали каттасига уй қуриш керак.
Дарвоқе, кенжа қиз ўғиллик бўлган,
Бешик обормаса уят бўларов.
Чеки йўқ ўйларни санайверсангиз,
Уларнинг ҳар бири сочдаги қиров.
Ҳар саҳар унутиб дардни, оғриқни,
Яйдоқ дала сари йўл олар пайтлар.
Тобора кичрайган гавдани кўриб,
Кўзимга ёш келса, қуйилса байтлар.
Ёдимга тушади қўшнининг гапи:
"Отангни шеър қилиб дардин арит-да".
Ахир, менинг отам шеърдан буюкдир,
Ахир, менинг отам дунёда битта!

Холбуви ТУРДИЕВА
Вилоят телерадиокомпаниясининг мухбири.

ЁЛҒИЗ АЁЛГА

Орзуси бечора, илинжи ғариб -
Юрмаган кунларга имкон ахтариб,
Ҳаётнинг юкини ёлғиз кўтариб,
Энди сен ҳам тутма хиёнат, дунё.
Кўзида кўмилган армонли кечмиш,
Чанқаса сабрнинг шаробин ичмиш
Тақдир манглайига бардошни битмиш,
Энди сен ҳам битма хиёнат, дунё.
Уни заррин тўнли ғийбатлар севар,
Бадкайф, худкайф бўлган улфатлар "севар".

Балки меҳнат отлиғ хилқатлар севар,
Энди сен ҳам севма, хиёнат-дунё.
Остонаси пастдир у яшар уйнинг,
Нишони бўлмишдир, ҳар бир бадгўйнинг.
Оҳангги чиқмасмиш чалганда куйнинг,
Энди сен ҳам ютма, хиёнат-дунё.

Салима УМАРОВА,
"Дўстлик байроғи" газетаси мухбири.

СИНГИЛГИНАНГ ҚУШДИР БИР КУН...

Сингилгинанг қушдир, бир кун учар-кетар, ўғлоним,
Унинг маъсум кўзларига, сўзларига тўйгин сен.
Очиқ қолган тугмаларинг ёпиб қўйса билдирмай,
Унинг нозик бармоқларин кўзларингга суртгин сен.
"Ака" деган илтифоти сир бўлади бир куни.
Ойда келса, уйгинангга нур тўлади бир куни.
Меҳри билан минг бир кўздан асраган жони ҳалак,
Кўнгилгинанг ғазнасида дур бўлади бир куни.
Султоним, сен тоғ бўлгин-ай, тоғим бор деб кетсин у,
Ортгинамда шовуллаган боғим бор деб кетсин у,
Шундан ўзга эҳромни қиз тан олмагай ҳеч қачон,
Оғагинам хуш этгучи чоғим бор деб кетсин у...
Сингилгинанг қушдир, бир кун учар-кетар ўғлоним.

Ойбуви ОЧИЛОВА,
"Дўстлик байроғи" газетаси мухбири.

ТУН ЭРТАГИ

Қушлар уйқудадир, гуллар ухлаган,
Бошин ерга қўйиб говмушлар мўлгир.
Тунинг йиртиқ тўнин енгидан,
Кўршапалак чиқар бесабр.
Майсалар ухлайди замин кўксида,
Капалак ухлайди қаноти юмуқ.
Тунга исён тортиб ариқ лабида,
Номозшомгул ураётир дўқ.
Сукунатнинг ошиғи олчи -
Чирилдоқнинг овози тинган.
Ойга сингил номозшомгулнинг
Лабларига шудринглар инган.
Тоғ ортидан қатим-қатим нур
Қишлоқ бағрин мунаввар этар.
Тунга исён тортган баҳодир
Саҳар палла уйқуга кетар...

Шойим ШЕРНАЗАР,
Навоий райони Ўзбекистон жамоа хўжалигининг масъул котиби.

* * *

Кўзларимдан уйқу қочди бедори ман,
Шу Ватаннинг, шу тупроқнинг оҳ-зори ман.
Гоҳ шафқати, гоҳи мунглиғ-озори ман.
Неча йиллар-айтилмаган изҳори ман.
Озод юртим, обод юртим, кўтаргин бош,
Юз кўрсатди Мустақиллик деган қуёш.
Унут бўлган китобларга қараб қўйгин,
Китоб эмас, офтобларга қараб қўйгин,
Қуръондаги савобларга қараб қўйгин,
Ўғил-қизнинг энди ювиб-тараб қўйгин,
Озод юртим, обод юртим, кўтаргин бош,
Юз кўрсатди Мустақиллик деган қуёш.
Шукроналар айтай, қодир Аллоҳ билсин,
Азиз одам ўшал сафийуллоҳ билсин.
Юсуф, Исо, Муҳаммад Мустафо билсин,
Ота-онам, яна бир ошно билсин,
Озод юртим, обод юртим, кўтаргин бош,
Юз кўрсатди Мустақиллик деган қуёш.

Камолиддин ЮСУПОВ,
"Камолот" жамғармаси вилоят бўлими раисининг биринчи муовини.

КЕЛМАДИНГИЗ...

Интиқ бўлиб йўлингизга
Кўзни тикдим, келмадингиз,
Сабот деган саҳроларда
Танҳо кездим, билмадингиз,
Ёки билиб, ёки билмай
Ё назарга илмадингиз,
Чаман эмас, чўлингизга
Ўзим тикдим билмадингиз.
Кела-кела ғазабларни
Ўлдириблар келибман-эй,
Париларни қувонтириб
Кулдириблар келибман-эй,
Дунёи дун, телба гардун,
Тоза осмон кўксида
Ҳеч тўлмаган кўнглингизни
Тўлдириблар келибман-эй.
Кута-кута кўздан қолиб,
Кўр кўзларни ёшлаб кетдим,
Сизнинг фароҳ қалбингизга
Надоматни ташлаб кетдим,
Ўзим каби бедор юрган
Соғинчимни бошлаб кетдим,
Афсус, афсус, минг бор афсус
Сиз буларни билмадингиз,
Келмадингиз...

Муҳайё ҚИЛИЧЕВА,
"Дўстлик байроғи" газетаси мухбири.

Қатағонга учраганлар

МАХДУМ ЧУСТИЙНИ БИЛАСИЗМИ?

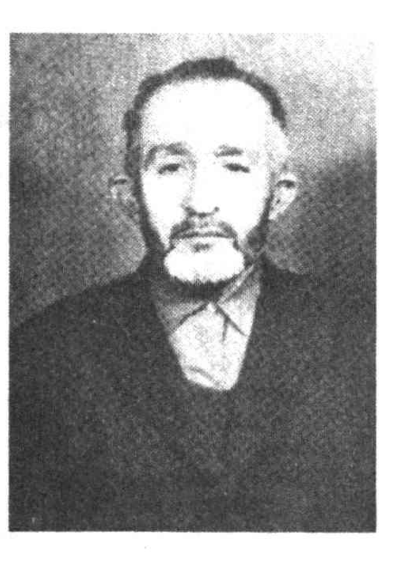

Хассос шоиримиз Рауф Парфи бир шеърида "Надир Ватан ишқи" дея савол қўйиб, унинг жавобида ўзининг Ватан туйғуси, юрт меҳри билан йўғрилган ниятини билдирган эди. Шеърдаги бу бирикма нафақат шоир туйғусининг сўздаги акси,балки хорижда яшаётган ва ўз она юртидан йироқ тушган ватандошларимизнинг кўнгил дардларига ҳамоҳангдир. Истиқлолнинг буюк шарофати билан ўз элидан, юртидан узоқда яшаётган ҳамюртларимиз билан дийдор кўришиб,уларнинг юрт муҳаббати ва дўстлар дийдорини орзу қилган дил садоларию,кўнгил дардларидан огоҳ топдик. Мустабид тузум тазйиқи билан четга чиққан туйғулар, қадриятлар ҳам шунинг баробарида ўз юртига қайтиб келмоқда...

Абдурашид Махдум бинни Қози Маҳмудхон асли чустлик "қозизода"лардан бўлиб, 1908 йилнинг 24 мартида Кўқон шаҳрида туғилган. Қизил империя қувғинига учраб,ўз она юртини ташлаб кетишга мажбур бўлган. Дастлаб Афғонистонда, сўнгра Ҳижоз /Саудия Арабистони/да яшаган. Қўқондаги усули жадид мактабини тугатиб,жарроҳ бўлиб етишган. Ушбу касб билан ўз ҳамюртларига ва миллатдошларига ўттиз йил давомида фийсабуллоҳ хизмат қилган. Сўнг Тоифга кўчишга мажбур бўлиб, у ерда вафотига қадар /1984/ яшаган. Оқил, илмпарвар ва тадбиркор фарзандлар ўстирган.

Абдурашид Махдум Чустий тахаллуси билан ғазаллар битиш билан чекланмай, форсий тилда "Ёддоштҳо" /"Хотиралар"/ эсдалик китобини ҳам тайёрлаган, шоирнинг таржимаи ҳолига оид маълумотлар ва кўплаб хориждаги ватандошларимиз қисматини ифодалавчи қимматли фикрлар ҳам ўша китобда акс этган. Чустий домланинг илмидан, касбидан наф кўрган яқинлари унинг ўзбек ва форс тилларидаги ғазалларидан бир мажмуа тузиб, 1986 йили Истанбулда араб алифбоси билан чоп эттирганлар. Китобга Ҳожи Абдурраҳим Хўқандий "Махдум Чустийнинг таржимаи ҳоли",Ойдин Учқун Афғонлининг "Чустийнинг шеърлари" тақдимномаси ҳам илова қилинган.Ноширлар Чустийнинг "Яхши дўст-туганмас сармоя" сарлавҳали бадиҳасини ҳам китобга сўзбоши сифатида киритганлар. Ушбу бадиҳада ёзилишича, яхши асар ўқиб, у билан дўст тутиниш алоҳида саодатли иш. Чунки яхши асар,яхши дўстлардан ҳам вафолироқ. Ушбу мажмуадан айрим "Ватан доғи" акс этган назм намуналарини табдил этиб, Сиз азиз муштарийларга ҳавола этилаётган экан, улар Ватан истиқлоли ва истиқболини куйлаётган бугунги ўзбек шеъриятига дўст тутинишига ишончимиз комил.

Ҳамидулло БОЛТАБОЕВ

Бўлуб шўрида булбул бўстонимға қўнолмайман.
Бўлуб маҳрум эркимдан, чиқибўззотгоҳимдан
Бўлуб маҳкум амрим ўз жониёним билолмайман.
Азл халқ айламиш руҳим, ҳақим бирдур ҳаёт узра
Топиб бахтимни нақадарим тақозосин сўролмайман.
Қадр деҳқони ундирмиш ниҳолим ўз маконида
Туғилдим бефарида, бўлдум худо андин кечолмайман.
Ерим асровати амрим ғурбат ичра ҳажрида куйдим,
Ватан меҳридаги севгимни жонимдан узолмайман.
Хазон бўлгунча жисмим бу жаҳон бўстонида
Нигорим кўйидан дил лолазоридан чиқолмайман.
Жадал қил, ўксума, Чустий буюк ҳиммат билан доим
Етарсан мақсад, дема муродимға етолмайман.
* * *
Кўнглум истар ҳар замон бир аҳли дард аҳбобни,
Розим айтиб йиғласам, очсам дили бетобни.
Ғам ғуборидан сиқилдим кўкракимда бор алам,
Йўқ табибки кўрса бу бағримдаги зардобни.
Баъзи номатлублардан санчилибдур дилға хор,
Бир севарлик йўққи,варақласам ушбу бобни.
Қилғуси булбул наво, меҳру вафо оҳангидан
Гулға майл этсам тиканлар орттирар хунобни.
Меҳрсизлик одат ўлмишдир, вафодан йўқ асар,
Чустий дар вақти сафар, ҳаво, авлу авлобни.

ЧЎЛПОН 'ЮЛДУЗ'ИНГ

Афғонистондаги тўрт миллиондан зиёда турк миллатининг она тилида биринчи дафъа чиққан "Юлдуз" жаридасининг истиқболиға айтилғон бу шеър ушбу журналнинг 1980 /26/ 2 тарихли 7- сонида нашр бўлған.

Эй азиз юртим муборак чиқди толеъ юлдузинг,
Тун қаро қайғусин ёритгай энди ҳар он юлдузинг.

Кўҳ соринг устида нур
саодат товланур

ҒАЗАЛЛАР

Эзилди жисму руҳим
ажралиб ўз ошёнимдан

Дилбаринг рўмоли узра кўб
эришкан юлдузинг.

Кўб кавокиблар қилурлар ер
ҳаётига аср,
Бахт, толеълик, гўзал
бўлсун бу чўлпон юлдузинг.

Чанқаган миллатга бермиш
об ҳайвондан улуш,
Яшнасун янги ҳаётла энди
ҳар он юлдузинг.

Донғи кетган қаҳрамон
элдин маталлар нашр этиб,
Бой Ватан тарихидан
халқига достон юлдузинг.

Халқ дуронида бой фарҳанги
яшнатмоқ учун
Бўстон достонида бўлсун
ғазалхон юлдузинг.

Марказий Бағлон шараф
топгай зиёратгоҳидан
Чун амолдин қатиба
фазларо кон юлдузинг.
Халқимизнинг маънавиятда
эрур кўб бойлиги,
Ҳиммат айлаб терса бўлғай
дуру маржон юлдузинг.

Чустийдур жон булбули ис
тар Ватан гулзорида
Дил навосидан наво айларға
чандон юлдузинг.

СЎЗЛАШИШ ОДОБИ

Табассум, очиқ чеҳра ила сўзлашиш суннатдур.

Кичикларга меҳрибончилик, катталарга одоб билан сўзлашиш иншоллоҳ уларни муҳаббатга сазовор қилур.

Баъзи бир кишиларда учрайдиган бақириб-чақириб, қўпол сўзлашиш ёмон одатдур.

Ўзаро суҳбат чоғида бир-бирини туртиб гапириш одобдан эмас.

Суҳбатдошингиз сўзини тугатгунча уни диққат билан эшитинг, гапини бўлманг.

Ҳаддан ташқари кўп гапириш, қаҳқаҳа билан кулиш ҳам виқорни жароҳатлайди.

Камгап, мўмин кишига ҳамроҳ бўлинг, чунки у ҳикмат соҳиби.

Тўпловчи Абдупаттоҳ ҳожи Набихўжа ўғли

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир
Абдуқодир НИЁЗОВ
Навбатчи муҳаррир:
Нодир СУБХОНОВ.

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 36-56-58, 33-95-97;
хатлар бўлими — 36-54-64;
тижорат бўлими — 33-79-69; ижодкор
ёшлар бўлими — 36-54-64; спорт, ҳарбий
ватанпарварлик бўлими — 36-58-93,
котибият — 36-58-48.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32-уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Дизайн устаси С.ФАЙЗУЛЛАЕВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 079.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ Тираж: 13.826
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти — 22-40
1 2 3 4 5 6